

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

OVERZICHT VAN DE VLAAMSE RECHTSLITERATUUR GEDURENDE HET GERECHTELIJK JAAR 1975-76

De boeken en geschriften die gedurende het vorig gerechtelijk jaar op rechtskundig gebied in ons land in de Nederlandse taal werden gepubliceerd zijn zo menigvuldig dat het onbegonnen werk zou zijn er een overzicht van te geven dat aanspraak zou kunnen maken op volledigheid. Deze geschriften zijn daarbij van de meest verscheiden aard en bestrijken alle gebieden van het recht. Er zijn er enkele bij die van zeer hoge kwaliteit zijn en die een blijvende betekenis zullen hebben in onze Vlaamse rechtsliteratuur. Daarnaast verschenen er een groot aantal vulgarisatiewerken die de bedoeling hadden de kennis van het recht dichterbij het publiek te brengen. Ze zijn soms uitvoerig, soms zeer summier, maar zij vervullen in elk geval een belangrijke rol in ons rechtsleven.

De bedoeling van tegenwoordig overzicht bestond er enkel in de strekkingen na te gaan die heden ten dage vooral in de Vlaamse rechtsliteratuur voorkomen en in het licht te stellen op welke wijze er door de Vlaamse juristen wetenschappelijk werk verricht wordt. Wij zullen zoals gebruikelijk achtereenvolgens een oogslag werpen op de bijzonderste sectoren van het uitgebreid rechtsgebied.

Algemene rechtstheorie

Laten wij beginnen met werken van algemeen rechtstheoretische aard.

Tussen deze werken wens ik in de eerste plaats de brochure te vermelden van *Prof. Marcel Storme*, "*Het recht als bevrijding*", die de tekst bevat van een rede die door hem werd uitgesproken aan de Universiteit te Leiden in de Thorbecke-colleges die voor doel hebben een uitwisseling van professoren te verzekeren tussen de universiteiten van Gent en Leiden.

Laten we eerst van harte dit initiatief toejuichen dat zo terecht betiteld werd naar Thorbecke, die

hoogleraar was aan deze beide universiteiten. Niets is meer aangewezen om de wetenschappelijke integratie tussen Nederland en België op het gebied van het recht te bevorderen dan deze uitwisseling van hoogleraren.

De studie van prof. Storme is een stuk van groot belang, waarin hij een originele stelling verdedigt. Waar in het hedendaags maatschappelijk leven de vrijheid meer en meer bedreigd wordt staat hij op het standpunt dat het recht de bevrijding kan brengen en metterdaad ook als bevrijder fungeert.

Wanneer men in de klassieke rechtsleer het recht omschrijft als een geheel van normen tot ordening van de samenleving vat de auteur de term ordening op als een dynamische term, waarmee bedoeld wordt dat het recht niet dient om de bestaande orde te handhaven, doch veeleer om de komende orde op gang te brengen. Dank zij het recht zal de nooit eindigende vrijmaking van de mens dienen verwezenlijkt te worden.

Om aan te tonen dat het recht, verre van te verkneden, bevrijdend werkt, doet de auteur een greep in de recente ontwikkeling der wetgeving op verschillende gebieden nl. de rechtspositie van de gehuwde vrouw, de toestand van de jeugd, de sociale rechten van de arbeider, de verhouding tussen arts en patiënt en uiteindelijk ook in het internationaal privaatrecht en het procesrecht.

Op al deze terreinen stelt de auteur de strekkingen in het licht die streven naar grotere bevrijding van de mens, niet alleen in de sfeer der wetgeving doch ook in deze van rechtspraak en rechtsleer. Bepaalde rechtsconstructies uit de 19de eeuw hebben, onder het mom van de vrijheidsgedachte, in werkelijkheid tot wezenlijke onvrijheid gevoerd.

Een reeks rechtsfenomenen wijzen erop dat men thans de weg teruggaat van de liberale vrijheid naar de reële vrijheid. Dit wordt door Prof. Storme geïllustreerd door middel van een reeks voorbeelden

uit het contractenrecht, het eigendomsrecht en het recht van de nationale staten. Hij toont aan hoe door tussenkomst van de wetgever in de contractuele vrijheid de ware vrijheid dikwijls in ere wordt hersteld.

De schrijver ontwikkelt verder een opvatting van de eigendom die door het recht beperkt wordt waar hij zou leiden tot economische onderwerping van anderen, waarbij de rechtspraak op het misbruik van recht en op burenhinder als voorbeeld wordt aangehaald. In internationaal verband bestempelt Prof. Storme het Europees recht als een "recht dat bevrijdt".

Eindelijk onderstreept de auteur hoe meer en meer de menselijke vrijheid beschermd wordt tegen willekeurig optreden van de administratie en hoe ook in het publiekrecht een trend tot bevrijding duidelijk is.

Tot slot wijst schrijver erop hoe in het strafrecht en het strafprocesrecht een onweerstaanbare drang tot groter eerbied voor de menselijke vrijheid zich doet gelden.

Prof. Storme besluit zijn merkwaardig betoog door te stellen dat de bevrijding, die het recht brengt, niet onbegrensd is en geen ongebondenheid bedoelt, doch dat deze vrijheid verantwoordelijkheid betekent en volledige erkenning van het recht van de anderen om ook zichzelf optimaal te realiseren.

Deze brochure die de stof synthetiseert van een uitgebreid werk over algemene rechtstheorie is een merkwaardige basis voor een discussie op hoog niveau en zal voorzeker niet alleen in Vlaanderen, doch ook in Nederland in hoge mate belangstelling wekken.

In de laatste tijd is er in meerdere landen een wetenschappelijke strijd ontstaan betreffende de taak van de rechter en verschillende hoogstaande geschriften werden hieraan gewijd. De gedachte die destijds verdedigd werd door de "Freirechtsschule" kwam met kracht terug naar voren en ook in ons land verschenen merkwaardige publicaties waarin betoogd wordt dat de rechter soms in belangrijke mate van de tekst van de wet kan afwijken en dat hij werkelijk een wetgevende taak te vervullen heeft. De grenzen hiervan werden op genuanceerde wijze getrokken in de werken van meerdere juristen waarvan we hier enkel willen in herinnering brengen "Het beleid van de rechter" van de hand van Prof. W. Van Gerven.

In een belangrijke rede die hij uitgesproken heeft op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1975 heeft eerste advocaat-generaal F. Dumon tegen deze stelling gereageerd en zijn rede is uitgegroeid tot een uitvoerige studie: "*De opdracht van de hoven en rechtbanken. Enkele overwegingen*". De auteur geeft hierin een

overzicht van de verschillende theorieën die ook in naburige landen de gedachte van een grotere vrijheid van de rechter tegenover de wet verdedigen. Hij erkent voor een beperkt gedeelte de geldigheid van deze stelling, doch legt vooral de nadruk op het onbedachtzame en onverantwoorde dat aan de basis ervan ligt. Aan de hand van een uitvoerige jurisprudentie doet de auteur gelden dat de tekst van de wet op zichzelf natuurlijk niet voldoende is, dat deze tekst slechts een middel is en dat het essentiële ervan er in bestaat de bedoelingen en de inzichten van de wetgever te vertolken en hij gaat na hoe het Hof van Cassatie zich heeft ingespannen om de wet in die zin te begrijpen. De hoven en rechtbanken dienen stellig de wetten aan te passen aan de maatschappelijke evolutie die in de laatste tijd met zulke rasse schreden vordert en de rechtsregels zelf kennen daartoe aan de magistraten ruime machten toe doch de heer Dumon legt er de nadruk op dat de magistraten zich dienen bewust te zijn van de perken die zij, bij interpretatie van de wet en bij rechtsvinding of rechtsverfijning, niet mogen overschrijden. Het is een dwaling een al te grote vrijheid aan de rechter toe te kennen om vrijelijk zekere waarden te beoordelen en het is niet aanvaardbaar een verschuiving aan te nemen van de normerende bevoegdheid van de wetgever naar de rechter toe. Deze stelling wordt geadstruurd door een rijke verzameling citaten uit rechtsleer en rechtspraak en met menigvuldige voorbeelden uit het vergelijkend recht.

Dit werk van eerste advocaat-generaal Dumon neemt een belangrijke plaats in in het debat dat thans op internationaal terrein gaande is over dit zo belangrijke rechtstheoretisch probleem.

Burgerlijk recht

Dat er gedurende het jaar van de vrouw heel wat zou gepubliceerd worden over familie- en gezinsrecht lag voor de hand.

Wij zouden in de eerste plaats willen vermelden het bijzonder nummer dat uitgegeven werd door het "*Tijdschrift voor Privaatrecht*", waarin de reeks postuniversitaire lessen betreffende gezinsrecht, worden gepubliceerd, die gegeven werden aan de rijksuniversiteit te Gent onder leiding van prof. W. Delva.

De tekst van deze lessen vormt een uitgebreid leerboek van al wat betrekking heeft op familie- en gezinsrecht. Het geheel beslaat meer dan 400 bladzijden en een reeks bekende specialisten hebben over allerlei bijzondere punten van het familierecht zeer belangrijke artikelen geschreven, die dit speciaal nummer van het Tijdschrift voor Privaatrecht maken tot een schitterend overzicht van alle problemen die thans in deze tak van het recht gesteld worden en die zo zeer tijdsgebonden zijn. Prof.

W. Delva geeft in een bondig artikel, dat rijk aan inhoud is, zijn visie op de tegenwoordige opvattingen van *het huwelijk* en betoogt erin dat in het tegenwoordig tijdsgewricht de echtelijke band de familiale band primeert en dan ook de verhouding man-vrouw de relatie ouder-kind voorafgaat met de verregaande conclusies die daaruit af te leiden zijn. Van de hand van prof. W. Delva zijn ook de lessen gewijd aan *"Het aangaan van het huwelijk"* en de sanctieregeling bij de miskenning van de vereisten ervoor. Verder heeft dezelfde auteur zich gebogen voor de problemen van *de ontbinding van het huwelijk door de dood, de wettige afstamming, de ouderlijke verplichtingen en rechten* en de *ontkenning van vaderschap*. Prof. H. Vanderberghe behandelt de problemen in verband met het *concubinaat* waarover hij kortgeleden een uitvoerig proefschrift heeft gepubliceerd. Prof. G. Baeteman handelt over de *bekwaamheid en de bevoegdheid van de gehuwden* en bespreekt al wat verband houdt met de *"voorbehouden goederen"*. *Het huishoudelijk mandaat* vormt het voorwerp van een studie van H. Casman terwijl prof. J.M. Pauwels een opstel wijdt aan de *nietigverklaring van een huwelijk*.

De vrederechter Carlos van Malderen bespreekt het kapittel van de *adoptie en de wettiging door adoptie*, terwijl de heer R. Dierkens de zeer delicate problemen van de *artificiële filiatie* behandelt. Eindelijk geeft nog prof. E.A.A. Luyten der katholieke universiteit te Nijmegen een uiteenzetting over de *ontwikkeling van het Nederlands gezinsrecht*.

Waar het familie- en gezinsrecht in de laatste tijd zulke belangrijke wijzigingen heeft ondergaan is het gelukkig dat we in dit uitgebreid verzamelwerk de laatste stand kunnen vinden van wetgeving, rechtsleer en rechtspraak op dit gebied. De hele reeks dezer postuniversitaire lessen staat op een zeer verheven peil, zoekt naar de diepere gronden die in ons maatschappelijk leven de juridische evolutie beheersen en brengt ook aan de doorwinterde jurist betekenisvolle gegevens betreffende deze uiterst gewichtige rechtsstof.

De Kredietbank heeft het vorig jaar een bijzondere inspanning gedaan om aan haar cliënteel gepaste inlichtingen te bezorgen betreffende de juiste juridische verhouding tussen man en vrouw, waartoe heelwat wanbegrip bestaat.

In de reeks van haar *"Sociaal-economische studiën"* heeft zij eerst een beknopte brochure uitgegeven *"De vrouw in onze samenleving: Economisch en juridisch benaderd"*. Deze brochure bevat in kort bestek een hele reeks zeer belangrijke gegevens die bij het groot publiek, en zelfs in zekere juridische middelen minder goed bekend zijn. Dit is vooral het geval met het economisch gedeelte van het werkje nl. in verband met de arbeid die door de vrouw verstrekt wordt in het gezin. Verder wordt dan de

juridische handelingsbevoegdheid van de gehuwde vrouw omschreven en wordt haar toestand op het gebied van het sociaal recht onderzocht. Bedenkingen over de juridische toestand van de vrouw in de toekomst en statistische gegevens besluiten het werkje dat ten eerste in brede kring verdient gelezen te worden.

Verder heeft de Kredietbank ook een prijsvraag uitgeschreven over het onderwerp *"De vrouw in het burgerlijk recht"*, prijs die toegekend werd aan mevrouw dr. jur. Moni Van Look, die in een beknopt boek getiteld *"Het juridisch rolpatroon"* een voortreffelijke synthese gaf van de juiste verhoudingen der echtgenoten in het huwelijk, zo in rechte als in feite.

De auteur betoogt dat ten gevolge van een lange traditie en van allerlei omstandigheden aan elk van de beide echtgenoten een afzonderlijke taak wordt toevertrouwd. De activiteit van de man moet in de eerste plaats gericht zijn op de arbeidswereld en het publiek leven, die van de vrouw op het huishouden en het gezin. Dit is het stereotiep *"rolpatroon"*, dat bijzonder sterk beklemtoond werd in de Code Napoléon. De wetgever heeft zich steeds hoofdzakelijk aan dit *"rolpatroon"* gehouden en het is het essentieel doel van de vrouwenbeweging dit *"rolpatroon"* te doorbreken en te komen niet enkel tot een juridische, doch tot een volledige feitelijke gelijkheid tussen man en vrouw.

Niettegenstaande de wetgevende maatregelen die in de loop der jaren werden genomen zijn de gebieden waarop het rolpatroon nog volledig wordt gehandhaafd zeer uitgebreid. De auteur toont dit aan in verband met de identificatie van het gezin nl. wat betreft de familienaam, de woonst, de nationaliteit en het statuut van de kinderen. Er wordt nagegaan wat er verwezenlijkt is geworden in Frankrijk en in Duitsland om het rolpatroon te doorbreken en hoe ook in België dit rolpatroon geleidelijk meer en meer is vervaagd. Dit belet niet dat de traditionele opvatting nog steeds gehandhaafd blijft. Mr. Van Look ontwikkelt in haar werk een hele reeks suggesties die van aard zijn om de doorbraak te verwezenlijken.

Zij onderzoekt verder in hoeverre het rolpatroon zich doet gelden in het sociaal zekerheidsrecht en in het fiscaal recht en besluit dat, wanneer er in het burgerlijk recht een tendens tot rolvervaging bestaat, de vaste rolverdeling in sociaal en fiscaal recht nog steeds beklemtoond wordt.

Dit klein werkje heeft een rijke inhoud. Het vestigt de aandacht op verschillende punten die al te dikwijls in het duister worden gelaten en waarop het betoog van de auteur thans een hel licht laat schijnen. Het verdiende dubbel en dik de prijs die het heeft verworven.

Ook de Algemene Spaar- en Lijfrentekas publiceerde een vulgariserende brochure "*Financiële positie van de gehuwde vrouw*" waarin duidelijk wordt uiteengezet over welke financiële rechten de gehuwde vrouw thans beschikt, volgens de vigerende wetgeving.

Het jaar van de vrouw is aanleiding geweest tot een steeds verder reikende studie van de juridische verhoudingen in het gezin.

In het rechtsleven van de echtgenoten is het "*Trouwboekje*" slechts van geringe juridische betekenis. Des te groter is het nut ervan voor praktisch gebruik. Het was dan ook volkomen verantwoord dat mr. Leopold Smout in het Administratief Lexicon aan dit onderwerp een korte verhandeling wijdde.

In zijn inleiding geeft mr. Smout een opsomming van de vele gevallen waarin het trouwboekje van de echtgenoten gebruikt wordt in de dagelijkse praktijk, voor inschrijving van kinderen in scholen, voor opname van gezinsleden in ziekenhuizen, in het notariaat, bij private zowel als openbare financiële organismen, bij de toepassing van de militiewetten, bij religieuze aangelegenheden enz. Hij schetst de historische evolutie van het gebruik van het trouwboekje en overloopt de inhoud en de samenstelling ervan.

De auteur onderzoekt nog de toepassing van fiscale bepalingen op het trouwboekje, de toepassing van de strafwet bij eventuele vervalsingen en geeft dan een overzicht van de reglementering die op dit gebied in andere landen voorkomt.

Het klein tractaat van de auteur wordt besloten met beschouwingen over de bedoeling een "internationaal familieboekje" in te stellen met de vele nuttige inlichtingen die het zou kunnen bevatten en die er op internationaal terrein een te waarderen werkinstrument zouden van maken.

In verband met de huurovereenkomst werden er in de laatste maanden belangrijke nieuwe wetgevende maatregelen getroffen die een zekere ingewikkeldheid vertonen en een grondig commentaar vereisen.

De heren Albert Pauwels en Paul Raes hadden enkele jaren geleden een "*Praktisch Handboek voor Privaathuur en Handelshuur*" uitgegeven, dat een groot succes heeft gekend en dat reeds twee uitgaven beleefde. Om dit tractaat aan te passen aan de nieuwe wetgevende bepalingen was er een bijna volledig nieuw werk vereist, dat thans van de pers is gekomen en de titel draagt van "*Bestendig handboek huishuur en handelshuur*". Het kwam tot stand met medewerking van Marcel De Witte en prof. Pirson voorzag het van een lovend voorwoord.

Dit handboek, dat hoofdzakelijk werd uitgewerkt met het oog op de praktijk vormt nochtans een

uitstekende juridische verhandeling waarin alle problemen die zich in deze dagen voordoen op het gebied van het huurcontract grondig onderzocht worden.

Het werk bestaat uit 3 delen. In het eerste deel worden de beginselen van het gemeen recht besproken, die rijk geïllustreerd werden met vermelding van rechtsleer en rechtspraak. Het tweede deel is geheel nieuw en geeft een grondige ontleding van de Wet van 10 april 1975 betreffende de huurprijzen van woningen. Deze wet is niet eenvoudig en er was bijzonder commentaar vereist om vele betwiste punten op te lossen. De verhoging van de huurprijzen en de toepassing van de indexclausule stellen een hele reeks praktische problemen, die met grote duidelijkheid door de auteurs werden uiteengezet en die toegelicht worden door middel van menigvuldige voorbeelden.

Het derde deel handelt over de handelshuurovereenkomsten en brengt de bepalingen ervan in verband met de normen die in de Wetten van 10 april 1975 en van 30 maart 1976 gesteld werden.

Het boek wordt besloten met een aanhangsel dat "modellen van akten" bevat en geeft uiteindelijk nog een overzicht van de plaatselijke gebruiken op het gebied van de huur in al de kantons van het land.

De uitgave is losbladig, zodat de inhoud steeds kan aangevuld worden. Men kan zich geen handboek indenken dat op dit bijzonder gebied nuttiger zou zijn voor de praktijk, doch het dient onderstreept dat het ook een wetenschappelijke waarde heeft en van belang is voor onze Vlaamse rechtsliteratuur.

Naar aanleiding van de jongste huishuurwetten heeft het Algemeen Eigenaarssyndicaat te Antwerpen een brochure uitgegeven aan de hand van de heren H. Moriau en E. Van Camp, "*Hoe bereken ik mijn huur?*" Het is volledig afgestemd op de praktijk en geeft een grote hoeveelheid onontbeerlijke inlichtingen voor de berekening der huurprijzen volgens de nieuwe wetten, geïllustreerd door talrijke voorbeelden, die een degelijke oriëntatie bieden doch die tevens aantonen hoe ingewikkeld de nieuwe bepalingen zijn. De onontbeerlijke tabellen betreffende de index sluiten de brochure af.

Georges Bricmont en Jean-Marie Philips gaven in het "*Administratief Lexicon*" een verhandeling uit "*De aannemer van private werken*". Dit onderwerp lijkt minder thuis te horen in een encyclopedie van het administratief recht en het behoort eigenlijk volledig tot het burgerlijk recht. Daarom wordt het dan ook in deze rubriek vermeld. Waarschijnlijk werd het opgenomen in het Administratief Lexicon omdat de nieuwe reglementering die voorkomt in de Wet van 9 juli 1971 en die verschillende administra-

tief-rechtelijke normen bevat in dit tractaat wordt besproken.

Al het essentiële dat betrekking heeft op de aannemingsovereenkomsten, de verantwoordelijkheid van de aannemer, de sancties voor de contractuele fout, de tienjarige aansprakelijkheid en alle bijkomende aangelegenheden zijn hier verzameld en breedvoerig voorzien van verwijzingen naar de rechtspraak. Het is één van de jongste werken op dit gebied dat zeer nuttig door de practici zal kunnen geraadpleegd worden.

De Algemene Practische Rechtsverzameling gaat voort nieuwe uitgaven te bezorgen van werken die reeds vroeger in haar reeks verschenen waren en die thans het voorwerp uitmaken van een nieuwe editie in meer praktische vorm en steeds herzien en bijgewerkt zijn tot op deze dag. Dit is nl. het geval met het werk van de heer H. Van Bever over "*Afpaling*", dat aanzienlijk herwerkt en aangevuld werd en dat thans een definitief karakter heeft voor de behandeling van deze stof.

Op het gebied van burgerlijk recht moeten we nog vermelden de uitgave van de cursussen die te Leuven gedoceerd worden door de heer Hugo Vandenberghe over "*Zakenrecht*" en over "*Voorrechten en hypotheeken*", gepubliceerd in de reeks der Aurelia Books.

Zij vormen beide voor de studenten een voortreffelijke basis voor de studie van deze kapitels van het burgerlijk recht.

Over de voorrechten en hypotheeken beschikken wij over zeer weinig nederlandstalige literatuur. Wij kunnen met des te meer genoegen het verschijnen begroeten van het belangrijk proefschrift dat voor de rechtsfaculteit der katholieke universiteit te Leuven verdedigd werd door de heer J. Kokelenberg, "*De onroerende voorrechten, een case-study in verband met de aktualiteit van het Belgisch voorrechtensysteem*".

Het doel van de auteur was na te gaan welke de doelstellingen waren van de wetgever bij het opsommen van de onroerende voorrechten in art. 27 van de Belgische Hypotheekwet en in hoeverre deze doelstellingen in de realiteit werden verwezenlijkt. De auteur heeft over deze delicate vraag een uitstekende dissertatie geschreven waarin hij de historische oorsprong van de betrokken wetsbepalingen en de bedoelingen van de wetgever heeft opgezocht en hoe deze tot hun recht zijn gekomen in rechtspraak en rechtsleer. Reeds in zijn inleiding wijst de auteur er op dat hij bijzondere aandacht heeft moeten besteden aan oudere jurisprudentie en doctrine om de evolutie van de rechtsfiguur die hij bespreekt te kunnen nagaan en hij legt er ook de nadruk op hoezeer het juridisch denken maatschappelijk-historisch

gebonden is.

De auteur heeft nu, voor de diepere studie van art. 27 der Belgische Hypotheekwet enkele kapitels uitgekozen, die hij op diepgaande wijze ontleedt en waarin hij nagaat wat er geworden is van de bedoelingen van de wetgever in 1851. Deze kapitels zijn: het voorrecht van de verkoper van onroerende goederen, het voorrecht van de aannemer, het voorrecht van de deelgenoten en dit van de ruiler van onroerende goederen.

Hij bespreekt de modaliteiten van de ambtshalve inschrijving, wijdt een afzonderlijk hoofdstuk aan de wettelijke hypotheek van de pachter om te komen tot een besluit van zijn studie.

In deze lange weg die door de heer Kokelenberg wordt afgelegd zien wij hem blijk geven van een grondige kennis van de jurisprudentie, die zich uit door een uiterst scherpe analyse van de gerechtelijke beslissingen die sedert 1851 werden uitgesproken. Zij worden telkens getoetst aan de voorbereidende werken van de wet, aan de leerstellingen van de auteurs en elk van de hoofdstukken van het proefschrift wordt besloten met een kritiek op de geldende opvattingen.

Aan de hand van een uitvoerig bewijsmateriaal komt de schrijver tot de conclusie dat het voorrecht van de aannemer om zeggens niet meer gebruikt wordt en er geen enkel bezwaar zou bestaan tot de afschaffing van dit voorrecht over te gaan.

Wat de andere onroerende voorrechten betreft zijn deze wel gegrond ter bescherming van de schuldeisers doch men kan zich afvragen of het niet mogelijk is hun rechten op een andere wijze doeltreffend te beschermen. De heer Kokelenberg is van mening dat de betrokken schuldeisers een voldoende waarborg zouden vinden in een wettelijke hypotheek en hij zet de grote voordelen van dit stelsel uiteen om moeilijke en onnuttige problemen te kunnen omzeilen. Schrijver breekt uiteindelijk een lans voor het systeem van de ambtshalve inschrijving dat sedert meer dan 120 jaar duidelijk zijn nut heeft bewezen. In verband hiermede alsook met de ontbindende vordering geeft de auteur zeer nuttige aanwijzingen de lege ferenda.

Het werk van de heer Kokelenberg is een hoogstaande dissertatie. Zij berust op een ontzaglijke som werk en geeft blijk van een diepe kennis van de rechtspraak en van al wat over dit onderwerp geschreven werd. De conclusies van het boek lijken volkomen verantwoord en het dient beschouwd als een belangrijke aanwinst voor onze Vlaamse rechtsliteratuur op het gebied van het burgerlijk recht.

De heer Marc Vanquickenborne heeft een verhandeling gewijd aan een probleem dat reeds belangrijke betwistingen heeft veroorzaakt en dat aanleiding heeft gegeven tot uiterst fijn genuanceerde oplossingen nl. de veroordeling in solidum. Zijn

boek draagt de titel "*Het regres van de in solidum veroordeelde schuldenaar*". Het gaat om een onderzoek betreffende de toestand van één of meer aansprakelijken voor een bepaalde schade, die in solidum veroordeeld werden en waarvan één het volledig bedrag der veroordeling aan het slachtoffer heeft uitgekeerd. De veroordeling in solidum, die niet speciaal in de wet voorzien is, wordt dagelijks toegepast, in het hoger belang van het slachtoffer. Doch wanneer de solvens tegenover de andere aansprakelijken door een regresvordering terugbetaling wil bekomen van het door hen verschuldigd deel doen zich meermaals ernstige moeilijkheden voor. Er zijn inderdaad veel gevallen waarin de regresvordering niet kan slagen wegens allerlei redenen die door de auteur met fijn onderscheidingsvermogen worden uiteengezet. Aldus doen er zich bij de regeling van de schadevergoeding ernstige onrechtvaardigheden voor waarvoor de schrijver een oplossing zoekt.

De heer Vanquickenborne bestudeert uitvoerig de toestand die op dit punt bestaat in de naburige landen en schetst er de voor- en de nadelen van. Als besluit van zijn onderzoek doet de auteur voorstellen de lege lata en de lege ferenda. Hij is van mening dat in het bestaande stelsel het beginsel luidens hetwelk de aansprakelijkheidsvermoedens enkel door het slachtoffer mogen ingeroepen worden moet worden opgegeven. En hij onderstreept dat aan de bewijslast van de solvens of van de regresplichtige geen zwaardere eisen mogen gesteld worden dan aan die van het slachtoffer. Hij besluit verder dat er geen voldoende grond is voor de stelling die aan het verhaal van de solvens een exclusief subrogatoir karakter toekent. Dit verhaal kan ook worden gefundeerd op art. 1382 of beter nog op art. 1213 B.W.

De lege ferenda meent schrijver dat het noodzakelijk zou zijn een speciale wet uit te vaardigen waardoor deze verschillende delicate problemen van het schadevergoedingsrecht zouden opgelost worden. Het zou ook mogelijk zijn de rechtsfiguur van de verbintenis in solidum volledig te doen verdwijnen door middel van het inrichten van een algemene individuele verzekering tegen alle soorten schade.

De heer Vanquickenborne heeft in zijn werk problemen gegroepeerd die van groot praktisch belang zijn bij de regeling van de schadevergoedingen, hij heeft er een diepgaande analyse van gegeven en suggesties gedaan waarover ernstig dient nagedacht.

Boeken zoals deze van Kokelenberg en van Vanquickenborne tonen aan hoe onze Vlaamse rechtswetenschap geleidelijk dieper doorbreekt in de meest subtiële problematiek van ons burgerlijk recht.

De heer Mathieu Vandeur, die reeds meerdere voor de praktijk zeer gewaardeerde werken uitgaf betreffende verzekeringsrecht, liet thans een boek

verschijnen betreffende "*Schadeloosstelling volgens gemeen recht*". Het is een werk dat uitmunt door brede overzichtelijkheid van de vele problemen die zich op het gebied van de schadeloosstelling in gemeen recht voordoen en dat vooral doelmatig is door de rijke verzameling rechtspraak die het bevat. De vergoeding van vermogensschade en morele schade wordt onderzocht in de menigvuldige facetten die zij biedt, zowel bij overlijden als bij invaliditeit. Zeer nuttig voor de praktijk zijn de hoofdstukken gewijd aan het kapitaliseren van de rente volgens de wiskundige methode en volgens deze van Levi. Het werk bevat alle vereiste tabellen voor de berekening van de te vorderen vergoeding. Het laatste gedeelte van het werk bespreekt vooral de schade aan zaken, hoofdzakelijk aan voertuigen.

Al geeft het werk enkel de grote lijnen aan van de problemen die zich voordoen in de dagelijkse praktijk, bevat het nochtans zeer te waardenen bijzonderheden, menigvuldige voorbeelden en veel jurisprudentie en het zal voorzeker voor een eerste oriëntatie in de uitgebreide problematiek der schadeloosstelling een uiterst bruikbaar werkinstrument zijn.

Een onderwerp dat op de grens ligt van burgerlijk en administratief recht werd besproken in de laatste jaarvergadering van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland nl. "*De betekenis van de overheidsvergunning voor de privaatrechtelijke aansprakelijkheid*". Mr. Herman Cousy schreef hierover een preadvies, dat zeer wetenswaardige inlichtingen verstrekt. Na administratief-rechtelijk de verschillende soorten vergunningen die door de overheid verleend worden te hebben onderscheiden, licht hij de aansprakelijkheid toe die zich kan voordoen bij meerdere eventualiteiten nl. de aansprakelijkheid wanneer er gehandeld wordt zonder te beschikken over een vergunning, deze van de regelmatige vergunninghouder en uiteindelijk de mogelijke aansprakelijkheid van de overheid die de vergunning verleent. De vele voorbeelden die worden aangehaald laten blijken hoe ingewikkeld en onzeker de oplossingen zijn.

Het preadvies van mr. Herman Cousy is voorzien van zeer talrijke verwijzingen en het zal nuttig zijn dit preadvies te raadplegen wanneer zich praktische gevallen op dit gebied voordoen.

Een uitgave die bijzonder de aandacht verdient is deze van de uitgeverij "Die Keure": "*Burgerlijk wetboek, — Jurisprudentie*", onder redactie van de prof. A.W. Vranckx en Robert Senelle. Dit is een losbladige editie waarvan het de bedoeling is volgens de orde der artikelen van het B.W. heel de belangrijke rechtspraak te verzamelen doch tevens de wettekst te voorzien van uittreksels uit de doc-

trine en verwijzingen naar interessante studiën. Tot nog toe zijn er reeds twee delen van deze uitgave verschenen. Het hoeft geen betoog dat zij voor de praktijk grote betekenis heeft en dat de juristen haar regelmatig zullen consulteren en er ook talrijke gegevens zullen vinden die anders omstandige opzoeken zouden vereisen.

Gerechtigd recht

In de eerste plaats dient op het gebied van het gerechtelijk recht het boek vermeld van prof. Marcel Storme en Marc Maresceau over *"Europese rechtspleging en rechtspraak"*. In ons land zijn de wetenschappelijke studiën over de procedure bij de toepassing van het Europees recht, zeer schaars en wij heten met des te meer genoegen dit werk welkom, dat gegroeid is uit de cursus die over dit onderwerp door prof. Storme gedoceerd wordt aan de universiteit te Gent.

In dit boek wordt bondig en zakelijk uiteengezet op welke wijze de toepassing van het Europees recht verzekerd wordt en hoe rechtsbescherming verleend wordt zowel door het Europees Hof van Justitie als door de nationale rechtscollèges.

Het eerste gedeelte van het werk bevat een overzicht van de organisatie van het Hof van Justitie en van de hoofdbeginselen der rechtspleging die er worden toegepast, waarop dan de uiteenzetting volgt, van de loop van het geding, zowel in zijn schriftelijke als in zijn mondelinge fasen.

Na deze basisuiteenzetting komt een studie van de incidenten die zich kunnen voordoen nl. betreffende het bewijs en de interventie. Aandacht wordt dan gewijd aan de einduitspraak, nl. de beraadslaging en de formele vereisten van het arrest, alsmede de mogelijke rectificatie van vergissingen. Na een ontleding van de rechtsmiddelen nl. verzet na verstek, derdenverzet en herziening, behandelen de auteurs enkele bijzondere rechtsplegingen zoals deze die betrekking hebben op de interpretatie van arresten, het kortgeding, het beroep van ambtenaren en de prejudiciële geschillen die in de jurisprudentie van het Hof zulk groot belang hebben.

Na nog uitgebreid te hebben over de tenuitvoerlegging van de arresten vinden we in het boek een uitgebreide bibliografie die verdere studie toelaat.

Het tweede gedeelte van het werk behandelt de wijze waarop de rechtsbescherming verleend wordt door het Hof van Justitie nl. de wettigheidscontrole op de handelingen van de Raad en van de Commissie, het beroep tot nietigverklaring van handelingen van de gemeenschapsinstellingen en de excepties van onwettigheid die kunnen ingeroepen worden. In een tweede afdeling worden de controle op de handelingen van de lid-staten, de aansprakelijkheidsgeschillen en de prejudiciële beslissingen ter sprake gebracht.

Het Europees recht dient gehandhaafd te worden

niet enkel door het Hof van Justitie te Luxemburg, doch eveneens door de nationale rechtbanken en over het probleem betreffende de verhouding tussen communautair en nationaal recht handelt het derde deel van het boek, waarin voor ons land de evolutie geschetst wordt van de rechtspraak van ons Hof van Cassatie die geleid heeft tot het arrest van 27 mei 1971, waardoor de primautiteit van het Europees recht op het nationaal recht erkend wordt.

Deze beperkte uiteenzetting van 164 bladzijden over problemen die de laatste jaren een geweldige omvang hebben genomen, munt uit door eenvoud en duidelijkheid en is rijkelijk voorzien van gegevens van jurisprudentie en doctrine. Het boek is niet enkel een bijzonder geslaagd vademecum voor de studenten van deze rechtstak, doch geeft ook aan de jurist, die niet bijzonder ingewijd is in het Europees recht, een basis waarin hem alle nuttige wetenswaardigheden geboden worden.

Zowel het Gerechtelijk Wetboek als het Wetboek van Strafvordering voorzien enkele gevallen waarin aan het Hof van Cassatie de bevoegdheid verleend wordt bepaalde zaken aan een rechter te onttrekken en ze naar een andere rechtbank te verwijzen. Deze procedure komt zelden voor, doch in de laatste tijd werden er toch meerdere verzoeken te dien einde bij het Hof van Cassatie ingediend.

De heer R. Delange, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie heeft over dit onderwerp op de plechtige openingszitting van het Hof een mercuriale uitgesproken waarin de voorwaarden van deze *onttrekking van een zaak aan de rechter* volledig worden nagespeurd, en waarin ook de modaliteiten van de procedure om dergelijke beslissingen te bekomen, worden aangeduid. De jurisprudentie op het stuk wordt zeer uitvoerig vermeld.

Van deze mercuriale, waarvan de tekst verscheen in het Rechtskundig Weekblad, werd een overdruk getrokken, waarin dit probleem van rechtspleging, dat wel zelden voorkomt maar dat toch in sommige gevallen een uiterst groot belang kan hebben, volledig wordt bestudeerd.

De betekening van procedure-akten in het buitenland stelt dikwijls aan onze gerechtsdeurwaarders moeilijke problemen. Deze betekeningen worden beheerst door enkele algemene regelen van ons Gerechtelijk Wetboek en door een menigvuldigheid van conventies die tussen ons land en meerdere landen werden gesloten. Het is niet gemakkelijk nauwkeurig te vinden op welke tekst men zich moet steunen om een geldige betekening te doen. Hierin is thans verholpen door het werk van de betreunde gerechtsdeurwaarder dr. jur. Paul Mertens die, vóór zijn overlijden, een werkelijk benidictijner werk heeft samengesteld *"De betekening in het buitenland (bij deurwaardersexploot)"*.

Voor 42 landen heeft de auteur de normen opgezocht die moeten worden nagekomen bij de betekening van exploitaten in het buitenland. Deze normen zijn van allerlei aard: internationale overeenkomsten, wetten, besluiten, ministeriële onderrichtingen, correspondenties tussen regeringen enz. Al deze gegevens die dikwijls slechts met veel moeite kunnen opgespoord worden zijn hier verzameld en liggen voor de hand.

Naargelang de voorschriften die op de stof toepasselijk zijn heeft wijlen Paul Mertens dan de tekst opgesteld die in het exploitat moet vermeld worden. Verder komen in het boek de teksten zelf voor van de internationale conventies, wetten en besluiten.

De samenstelling van dit werk is een onderneming geweest waarvoor een eindeloos geduld vereist was. Het zal de grootste diensten bewijzen niet enkel aan de gerechtsdeurwaarders voor hun dagelijkse praktijk, doch eveneens aan de magistraten en aan de advocaten die de rechtsgeldigheid van de wijze van betekening moeten controleren.

Naar aanleiding van de contestataire beweging, in verband met het verlenen van rechtshulp, die ontstaan is in zekere middelen van de balie en die aanleiding heeft gegeven tot het oprichten van wetswinkels en van advocatencollectieven, zijn er een paar publikaties verschenen die we hier vermelden, onder de rubriek gerechtelijk recht, om reden dat zowel de organisatie van de advocatuur als het toekennen van rechtsbijstand beide in deze sector thuishoren.

In een anonieme brochure *"De advocatuur: meer stand dan bijstand. De rechtshulp in België ontleed"*, wordt een scherpe en uiterst partijdige aanval gericht op de balie zoals ze thans in ons land georganiseerd is. De brochure is vooral gekant tegen het wetsvoorstel Pierson dat de bedoeling heeft het monopolie van de rechtshulp aan de balie toe te vertrouwen. Tegen dit wetsvoorstel, dat nochtans de beste waarborg zou vormen voor een degelijke en bevoegde rechtshulp, trekken de auteurs van het brochuretje ten strijde. Zij wijzen erop dat er zich in de rechtshulp, hoofdzakelijk voor de minderbedeelden, grote leemten voordoen, brengen kritiek uit op het thans bestaande systeem van kosteloze rechtsbijstand en gaan heftig tekeer tegen de advocatuur waarvan de activiteit enkel zou bepaald zijn door een grenzeloos egoïsme. Wetswinkels en advocatencollectieven zullen dit alles goed maken en zullen eindelijk de rechtshulp niet alleen effectief maken, doch haar opheffen in een ethische sfeer.

Het pamfletje is zo arm aan argumentatie en krioelt zozeer van onjuistheden en gewilde partijdigheden dat het zelfs geen ernstige weerlegging verdient. Het doel dat door de opstellers wordt nagestreefd bestaat erin hoofdzakelijk te beklemtonen dat de rechtsbedeling een factor moet zijn van po-

litieke actie. Tegenover de gulden regel die eist dat de rechtsbedeling hoog verheven boven de politiek zou dienen te blijven zien wij hier een enigszins pijnlijke poging om het gerecht te doen dienen als middel tot politiek progressisme.

Een heel wat degelijker uitgave op hetzelfde terrein is het verzamelwerk dat uitgegeven werd tot voorbereiding van het *18e Universitair Rechtshulpcongres* dat plaats had in de maand maart van dit jaar en dat samengesteld werd door het Vlaams Rechtsgenootschap der studenten van de Leuvense universiteit.

Al ligt deze publikatie eveneens in de lijn van de contestataire beweging in verband met de rechtshulp, is de inhoud ervan oneindig ernstiger en degelijker dan deze van de hiervoor besproken brochure. In de uitgave van dit *"VRG-congres"* worden verschillende teksten opgenomen die als basis kunnen dienen voor een discussie en waarin tegenstrijdige opvattingen verdedigd worden. Wij vinden er opstellen in van prof. A. Mok over *"De advocatuur als georganiseerde beroepsgroep"*, van prof. M. Storme over *"Een proces met menselijk gelaat ... toekomstverwachtingen"*, van prof. J. Van Langendonck over *"Rechtshulp in de rechtsstaat"*, van mr. J. Van den Heuvel, over *"De advocatuur en de problematiek van de gerechtshulp"* en van mr. G. Michel over *"Rechtshulp, behoeftenbevrediging of behoeftencreatie"*.

Het werk bevat ook een overzicht van de maatregelen die tot het verstrekken van rechtshulp genomen werden in Duitsland, Engeland en Nederland en bespreekt dan verder rechtshulp in verband met de pers en met de gemeente. Het besluit met hoofdstukken over rechtshulp en politiek nl. in verband met syndicale actie en politieke partij-activiteit.

In de voorbereidende teksten voor de resoluties van dit studentencongres wordt ook voortdurend gepleit voor een innig contact tussen rechtshulp en politiek. Al bevat de inhoud van dit verzamelwerk vele interessante wetenswaardigheden, toch is de algemene strekking ervan uitermate bedenkelijk voor de toekomst van een objectieve en onpartijdige rechtsbedeling.

Tot voorbereiding van het *17e inter-universitair rechtscongres* dat in 1975 te Antwerpen plaats had werd een bundel samengesteld *"Juridische organisatie van het vrij beroep"*, onder leiding van prof. Henri Swennen der Antwerpse universiteit.

Deze bundel bevat zeer degelijke preadviezen over al wat het vrij beroep in het algemeen betreft zoals de toegang tot het beroep, de relatie met het cliënteel, de vrije keuze, het honorarium, de aansprakelijkheid, de associaties en dan verder de organisatie van de verschillende beroepen, de ordes en de tucht. In dit werk komen menigvuldige passages voor die

betrekking hebben op de advocatuur en wij vinden er zeer nuttige statistieken in die toelaten zich een idee te vormen van de toekomst die aan het vrij beroep is voorbehouden.

Staatsrecht

Prof. André Mast wiens "*Overzicht van Belgisch grondwettelijk recht*" reeds zovele jaren het basiswerk vormt voor de cursus van staatsrecht aan onze universiteiten, heeft thans van dit voortreffelijk werk een vijfde geheel opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave laten verschijnen. Ten gevolge van de grondwetwijziging en de wettelijke maatregelen tot regionalisatie was er in 1974 aan de vierde uitgave van het werk een uitvoerig supplement toegevoegd, dat er thans volledig in verwerkt is, zodat deze vijfde uitgave het grondwerk blijft dat op zakelijke wijze oriënteert in de staatsrechtelijke problematiek van deze dag.

Dezelfde auteur deed bij de firma Story-Scientia te Gent het derde deel verschijnen van het "*Wetboek publiek recht met bijzondere wetten en besluiten*" in de bekende en zo zeer gewaardeerde serie der Tweetalige Wetboeken. Deze derde band brengt ons een zevende toevoeging van teksten die de twee eerste delen volledig op de hoogte brengt van de stand der wetgeving tot op 31 mei 1975.

Op 10 januari 1976 had in de Aula Major van de Universitaire Instelling Antwerpen een zeer belangrijk colloquium plaats met als onderwerp de "*Hervorming der instellingen*". Dit colloquium was ingericht op initiatief van de heer R. Vandekerckhove, Minister voor de hervorming van de instellingen, die de gelukkige gedachte had aan de professoren van staatsrecht van onze vier Vlaamse rechtsfaculteiten hun mening te vragen betreffende de toekomst van het staatsbestel van ons land.

Deze vier professoren, J. De Meyer der universiteit te Leuven, A. Mast, der universiteit te Gent, K. Rimanque der universiteit te Antwerpen en P. Vermeulen der universiteit te Brussel hadden elk een omstandig preadvies uitgebracht, waarin zij hun eigen visie uiteenzetten over de gevolgen van de grondwetsherziening en over de toekomstige organisatie van onze staatsinstellingen. Deze preadviezen, die door de universiteit te Antwerpen werden gepubliceerd en die ook verschenen in het *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht* (1975, blz. 326-463), vormen een rijke mijn waaruit alle mogelijkheden kunnen geput worden om de zo verwarde toestand die thans heerst te kunnen opklaren.

Op het colloquium, dat voorgezeten werd door de heer Josse Mertens de Wilmars, rechter in het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen, was iedereen aanwezig die enige betekenis had voor onze staatsrechtelijke problematiek. De heer Nédée,

voorzitter van de beheerraad der universiteit, heette de aanwezigen welkom; de voorzitter sprak een schitterende rede uit waarin de bedoeling en het belang van deze bijeenkomst onderstreept werden en waarna een reeks vooraanstaande juristen en parlementsleden hun mening over de preadviezen beknopt te kennen gaven.

Daarop volgde een geanimeerd debat met de preadviseurs, dat ook door de Universitaire Instelling Antwerpen werd uitgegeven. Het geheel vormt een uiterst gewichtige bijdrage voor de toekomst van ons staatsbestel en het lijdt geen twijfel dat deze bijeenkomst uiterst doelmatig zal geweest zijn en dat uit de debatten heel wat elementen zullen kunnen gelicht worden die in de toekomst in de praktijk zullen worden omgezet.

Over de hervorming van ons staatsbestel werden reeds heel wat geschriften gepubliceerd met de bedoeling een duidelijk beeld op te hangen van de nieuwe instellingen, die, als gevolg van de grondwetsherziening, werden ingevoerd. Het dient echter erkend dat niet alleen het groot publiek maar zelfs heel wat juristen nog niet de juiste draagwijdte beseffen van de vele juridische termen die bij deze hervormingen gebruikt worden. Het is voor velen nog een ware chaos en klaar inzicht in de organisatie die reeds werd tot stand gebracht en in diegene die nog wordt voorbereid is meestal ver te zoeken. Het is dan ook een gelukkig initiatief geweest van de heer R. Vandekerckhove, Minister voor de hervorming van de instellingen, zich te hebben gewend tot een specialist van het publiekrecht om klaarheid te brengen in de verschillende begrippen die in verband met de staatshervorming gehanteerd worden.

De heer A. Alen heeft desaangaande een boek gepubliceerd "*Poging tot een juridische begripsomschrijving van unitarisme, centralisatie, deconcentratie, regionalisme, federalisme en confederatie*". Dat deze begrippen voortdurend onder elkaar verward worden weet iedereen en de heer Alen is er in geslaagd, door middel van een overvloed wetenschappelijke gegevens, voor al deze termen een nauwkeurige en juiste begripsomschrijving te bezorgen.

In verband met de unitaire staat behandelt hij de deconcentratie en de decentralisatie en schetst met grote duidelijkheid het onderscheid tussen beide. Voor de geregionaliseerde staat, die het voorwerp uitmaakt van het tweede hoofdstuk, geeft hij een doeltreffende juridische benadering en onderzoekt hij de uitwerking van een regionale structuur. In een derde hoofdstuk wordt de federale staat behandeld en de juridische criteria ervan opgespoord, de verschillende vormen van federalisme uitgediept, het verschil aangetoond tussen het federalisme en de andere staatsvormen en de gegevens uit-

eengezet die belangrijk zijn voor een federale staatsorde. Gewichtig is dat voor elke besproken staatsvorm de auteur de voor- en nadelen ervan vermeldt.

Wie het werk van de heer A. Alen bestudeert beschikt over een schat gegevens die onmisbaar zijn voor een wetenschappelijk begrip van de staatsvorming.

Aan het werk is een uitvoerige bibliografie toegevoegd en verwijzingen naar de toestanden in andere landen komen op elke bladzijde voor.

Het werkje van de heer Alen is een kostbare gids voor alle beoefenaars van het staatsrecht.

Met dezelfde bedoeling werd een voortreffelijk werk geschreven door de heer Fernand Piot, *"De gewestvorming in het Belgisch staatsbestel"*, dat zich concentreert op het fenomeen der regionalisatie en dat vooral de politieke gebeurtenissen die zich in ons land hebben voorgedaan in verband met de gewestvorming op de voet volgt.

Schrijver schetst de ontwikkeling van het nieuw concept "gewest" tijdens de periode der grondwetsherziening en weidt dan uitvoerig uit over de tot nu toe verwezenlijkte preregionalisering met de organisatie en de bevoegdheid van de gewestelijke instellingen en organen.

Het werk van de heer Piot legt getuigenis af van een grondige kennis van het parlementair leven, verwijst voortdurend naar de verslagen en besprekingen in Kamer en Senaat en verstrekt aldus een rijke oogst gegevens die zullen toelaten zich terdege rekenschap te geven van de bedoelingen van de wetgever en van de draagwijdte der nieuwe grondwettelijke en wettelijke bepalingen.

In verband met de vervroegde verkiezingen van de maand maart 1974 gaf het gekend tijdschrift *Res Publica*, gepubliceerd door het Belgisch Instituut voor Wetenschap der Politiek, een biezonder nummer uit waarin allerlei facetten van deze verkiezingen wetenschappelijk onderzocht werden. Dit nummer is tweetalig doch er komen verschillende belangrijke nederlandstalige verhandelingen in voor nl. *"De lijstensamenstelling in de BSP"*, door J. Ceuleers; *"Overeenkomst en tegenstelling in de verkiezingsplatformen"*, door Guy Tegenbos; *"De verkiezingspropaganda na een onverwachte parlementsontbinding"*, door G. Fauconnier; *"De parlementsverkiezingen in radio en T.V."*, door Herman Santy die, samen met de in het Frans gepubliceerde artikelen, zeer waardevolle beschouwingen verstrekken over deze vervroegde verkiezingen, die in ons staatsrechtelijke literatuur, waarin zo weinig over de verkiezingen verschijnt, een gevoelige leemte aanvullen.

De communautaire verhoudingen in ons land hebben een geweldige invloed op onze staatsrechtelijke

organisatie. Zij gaven aanleiding tot de grondwetsherziening, tot het invoeren van een stelsel van regionalisatie en het is nog steeds niet duidelijk tot welke grenzen het regime der autonomie van de beide landsgedeelten zal doorgedreven worden.

Al wat de Vlaamse beweging betreft heeft dan ook groot belang voor het staatsrecht en het bijzonderste ervan dient hier vermeld te worden.

Wij zouden dan eerst de aandacht willen vestigen op een boekje van de hand van prof. M. De Vroede dat door de Cultuurraad voor Vlaanderen werd uitgegeven in de Franse en in de Engelse taal: *"Le mouvement Flamand en Belgique"*, *"The flemish Movement in Belgium"*.

Reeds in 1965 was door de Cultuurraad in dezelfde beide talen een brochure gepubliceerd van dr. M. Van Haegendoren, waarin in grote lijnen het essentiële van de strijd voor de Vlaamse gedachte werd uiteengezet. Dit boekje was voortreffelijk en uitermate geschikt om bij de franssprekenden, en in het buitenland in het algemeen, de doelstellingen van de Vlaamse beweging te doen kennen.

De evolutie gaat echter zeer snel en sedert meer dan tien jaar is er heel wat op communautair gebied verwezenlijkt geworden, zodat noodzakelijkerwijze het geschrift van de heer Van Haegendoren, diende aangevuld. Dit is op uitmuntende wijze gebeurd door prof. De Vroede die synthetisch het bijzonderste van de geschiedenis der Vlaamse beweging herneemt maar die vooral de klemtoon legt op hetgeen tot stand is gekomen sedert 1914.

In een prachtige synthese schetst de schrijver de toestand vóór de eerste W.O., bespreekt de invloed van het activisme en van de frontpartij, en beschrijft hoe zich een onweerstaanbare drang naar eentaligheid heeft doen gelden, terwijl hij ook de nationalistische afwijkingen ontleedt in de periode vóór en gedurende de tweede oorlog.

Van zeer groot belang is het laatste hoofdstuk dat zich vooral bezighoudt met de vlucht die door Vlaanderen op economisch gebied werd genomen, met de verbreding van de Vlaamse beweging, de nieuwe structuren die in het staatsbestel werden ingebouwd en waarin hij uiteindelijk zeer redelijke beschouwingen ontwikkelt betreffende de toestand te Brussel.

Door het schrijven van dit boekje heeft prof. De Vroede aan zijn land een grote dienst bewezen en wij moeten de Cultuurraad voor Vlaanderen dankbaar zijn het in twee wereldtalen te hebben uitgegeven.

Voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging zijn de werken van de heer Herman Todts van grote betekenis, omdat ze een zeer uitgebreide documentatie bevatten die elders niet zo gemakkelijk te vinden is. De heer Todts gaf reeds drie boeken uit ge-

titeld *"Hoop en wanhoop der Vlaamsgezinden"* waarin een overweldigend aantal gegevens te vinden is betreffende de Vlaamse beweging der jongste jaren. Thans liet hij in deze reeks een vierde deel verschijnen, dat uitgegeven werd door het Davidsfonds onder de titel *"Van gemeenschap tot gemeenschap. De onvoltooide symfonie"*. Het boek gaat over de meest recente jaren van de Vlaamse beweging in verband met het algemeen politiek leven in ons land gedurende de periode van 1971 tot 1974. Het bevat een geheel van wetenswaardigheden waarvan de lectuur uitermate passionant is. Het wijst erop hoe de pogingen die aangewend werden in de laatste jaren om te komen tot een duurzame verstandhouding in de Vlaams-Waalse verhoudingen mislukt zijn en een "onvoltooide symfonie" bleven.

Als samenvatting van hetgeen op het gebied der Vlaamse beweging gebeurd is gedurende de vijf laatste jaren in het politiek leven van België kan men zich geen betere leidraad indenken.

Geleidelijk verschijnen er ook meer werken die de wortels van de Vlaamse beweging in haar historische evolutie opsporen. Hierbij moeten we bijzonder de aandacht vestigen op het werk van Lieve Gevers en Louis Vos, *"Dat volk moet herleven. Het studententijdschrift de Vlaamse Vlagge 1875-1933"*. De titel ervan is gekozen naar het geveugeld woord van Hugo Verriest, dat gedurende zovele jaren de katholieke Vlaamse studentenbeweging heeft bezield. Het boek dat in samenwerking werd geschreven heeft een diepgaande studie gemaakt van de inhoud van dit tijdschrift dat gedurende bijna vijftig jaren een leidende rol heeft vervuld in de jonge Vlaamse beweging. De auteurs hebben vooral de evolutie geschetst die zich in het tijdschrift heeft voorgedaan namelijk een steeds meer uitgesproken overgang naar het Vlaams nationalisme en een steeds geringere afhankelijkheid van de katholieke kerk, waardoor het tijdschrift gestuit is op het verzet van de bisschoppelijke overheid en in 1933 ten gronde is gegaan.

Dit boek dat een grote som arbeid vertegenwoordigt, brengt kostbare bouwstenen bij voor een algemene geschiedenis der Vlaamse beweging.

Een document van dezelfde aard brengt ons de brochure van P.F. Beeckman, *"De studentenrevolte van 1924-25 te Leuven"*, waarin talrijke details vermeld worden van de strijd die in deze woelige periode geleverd werd aan de katholieke universiteit door de auteur zelf, Gerard Romsée en anderen, die wegens hun vlaamsgezindheid de universiteit hebben moeten verlaten, waardoor een sterke duw werd gegeven aan de nationalistische gedachte.

Een belangrijke documentatie over het politiek leven in ons land brengt ons het boek van Jan Groo-

taers, *"Achiël van Acker in het parlement 1927-1974"*, dat uitgegeven werd door het Belgisch Instituut voor Wetenschap der Politiek, waarin de carrière van deze grote socialistische voorman wordt beschreven en de zeer belangrijke rol wordt uitgestippeld die hij vervuld heeft in de parlementaire geschiedenis van dit land.

Het activisme gedurende de eerste wereldoorlog heeft voorzeker een grote betekenis gehad in de beweging voor de Vlaamse herwording. Het is nog steeds een zeer betwist punt te weten of de invloed ervan ten goede of ten kwade dient opgeschreven te worden. In elk geval is het van belang nauwkeurig ingelicht te zijn over zijn ontstaan en zijn doelstellingen.

In verband hiermede is er onlangs een beduidend boek verschenen, geschreven door een Nederlander de heer Lammert Buning, *"Het strijdbare leven van J.D. Domela Nieuwenhuis Nyegaard Vlaming door keuze"*. Al is dit werk niet door een Vlaming geschreven, schildert het toch het leven van een persoonlijkheid die men terecht de eerste activist genoemd heeft en die in elk geval, de sterkste stoot heeft gegeven aan de doorbraak van de activistische beweging. Zonderling leven van een man, die als Nederlander zich volledig heeft ingezet voor het verwezenlijken van de doeleinden van de Vlaamse strijd, die tijdens de oorlog 1914-1918 behoorde tot de Duitsgezinde vleugel van het activisme en die tijdens de tweede wereldoorlog zich niet enkel volledig van zijn pan-germaans ideaal heeft afgewend, doch wiens zoon zelfs door de Duitsers werd vermoord.

Het is een levensbeschrijving die men leest met de grootste belangstelling en die in Vlaanderen al te weinig bekend is.

Wanneer een boek als dit van Buning ons toelaat de bedoelingen te onderkennen van de eerste activisten is het voorzeker te wensen ook, uit eerste bron, ingelicht te zijn over de inzichten die voorgezet hebben bij sommige gekende collaborateurs tijdens de Tweede W.O. In de reeks *"Mens en tijd"* uitgegeven onder leiding van prof. dr. Karel Van Isacker verscheen zopas het boek van Edgard Delvo, *"Sociale collaboratie. Pleidooi voor een volksnationale sociale politiek"*.

Delvo was tijdens de bezettingsperiode de rechterhand van Hendrik De Man. Hij was de leider van de beruchte Unie van hand- en geestesarbeiders. Wanneer het reeds geen twijfel meer leed dat de Duitsers de oorlog zouden verliezen heeft hij een uitvoerig geschrift opgesteld waarin hij, met grote oprechtheid, de drijfveren openlegt die zijn handelen hebben bepaald. Dit boek werd nu pas uitgegeven en, zoals prof. Van Isacker het in zijn inleiding schrijft, gebeurt dit niet omdat de huidige generatie

hieruit nog iets zou kunnen leren voor het bouwen van de toekomst, doch omdat wij eruit begrijpen welke de beweegredenen zijn geweest voor een handelwijze die, op afstand bekeken, voor ongeveer iedereen en zeker voor de jongeren onverstaanbaar is geworden.

Het is een document dat dient gelezen te worden tot groter verheldering van begrip.

In de sectie publiek recht van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en van Nederland was op de laatste jaarvergadering aan de dagorde gesteld "*De positie van een demissionair cabinet*", een onderwerp van het grootste belang voor de praktische staatkunde. In het preadvies dat hij voor deze vergadering schreef onderstreept prof. dr. G. Craenen hoe schaars de literatuur is die over dit vraagstuk kan gevonden worden. De bevoegdheid van een demissionair cabinet dient vooral gezocht in de precedenten van de parlementaire praktijk. De omschrijving van de bevoegdheid van een ontslagnemende regering om de lopende zaken af te handelen is zeer moeilijk te begrenzen. Zij is voorzeker veel geringer dan deze van een aan het bewind zijnde regering doch ze is noodzakelijk ingevolge het algemeen rechtsbeginsel van de continuïteit der openbare diensten. De ontslaggevende regering zal geen beslissingen mogen nemen die haar opvolgers kunnen binden; haar beslissingen mogen geen bijzondere beleidskeuze inhouden tenzij in uitzonderlijke gevallen van speciale hoogdringendheid. Welke zijn nu de sancties die kunnen toegepast worden wanneer de demissionaire regering de haar resterende bevoegdheid te buiten gaat? Hier dient vooral gerekend op de Raad van State om eventuele machtsoverschrijding te beteugelen; men mag ook rekenen op de waakzaamheid van de Koning die het nuttig kan oordelen zijn handtekening uit te stellen.

De auteur is echter van mening dat ook een politieke controle van het parlement niet uitgesloten is; dat het mogelijk is ook na het ontslag van de regering het parlement bijeen te roepen en tegen een individuele minister een stemming van wantrouwen uit te brengen die hem tot onmiddellijk ontslag zou nopen. Een overzicht van de mogelijke sancties biedt echter geen enkele zekerheid dat de demissionaire regering binnen de perken zal blijven die haar gesteld zijn.

Een probleem dat nog steeds zowel Belgische juristen als historici bezighoudt is de toestand die zich in ons land heeft voorgedaan gedurende de periode van de Duitse bezetting, wanneer het gezag in handen was van de secretarissen-generaal.

De heer Mark Van den Wijngaert heeft hierover een uitgebreid boek doen verschijnen "*Het beleid van het Comité van de secretarissen-generaal in Bel-*

gië tijdens de Duitse bezetting 1940-1944", dat uitgegeven werd door de Koninklijke Academie voor Wetenschappen. Het is het eerste uitvoerig wetenschappelijk werk dat geschreven werd over dit beleid, dat aanleiding heeft gegeven tot zoveel betwistingen.

Al zegt de auteur zelf dat op deze dag een exhaustief bronnenonderzoek nog steeds niet mogelijk is, toch heeft hij een zeer brede documentatie weten te verzamelen, die hem heeft toegelaten in een boek van meer dan 300 bladzijden het essentiële te vermelden van de strijd die gedurende vier jaren geleverd werd tussen de secretarissen-generaal en de bezettende overheid.

Al wat betrekking heeft op de aanstelling van de secretarissen-generaal, de omschrijving van hun bevoegdheid, de door hen genomen maatregelen ter bescherming van de bevolking en de oneindige menigvuldigheid der conflicten die in het leven werden geroepen door Duitse aanmatiging en uitbuitingszucht vinden we hier breedvoerig weergegeven.

Als algemene conclusie van zijn onderzoek verklaart de auteur dat het beleid van de secretarissen-generaal meer in het voordeel van de Belgische bevolking dan van de bezetter is uitgevallen en dat een collectief ontslag het land enkel aan een niet langer af te remmen Duitse willekeur zou hebben overgeleverd. Zij hebben voorzeker hiervoor een hoge prijs moeten betalen, doch hun beleid heeft steeds in het teken gestaan van de politiek van het minste kwaad.

Het werk van de heer Van den Wijngaert vormt een waardevolle bijdrage voor de geschiedenis van de bezettingsperiode en voor de staatsrechtswetenschap in ons land. Het geeft blijk van een zeer grote objectiviteit en het brengt overvloedige materialen bij voor de oplossing van zoveel betwistingen die over deze periode nog steeds hangende zijn.

Ook nog in de sector staatsrecht mogen wij niet uit het oog verliezen dat er meerdere artikelen verschenen in tijdschriften, vooral in het R.W., naar aanleiding van het arrest van het Hof van Cassatie van 3 mei 1974, waardoor andermaal het probleem van de toetsing der wetten aan de Grondwet in het midden van de belangstelling gebracht werd. Studiën desangående verschenen van de hand van de professoren K. Rimanque en L.P. Suetens alsook van E. Haesbrouck en F. Reyntjens.

Eindelijk, tot slot van de rubriek staatsrecht, dient nog een werk van een Vlaams auteur over de befaamde Duitse staatsrechtleraar Carl Schmitt hier ook vermeld te worden. Prof. P. Tommissen, die ons reeds zulke belangrijke geschriften over Vilfredo Pareto heeft bezorgd, is ook een van de beste kenners van het werk van Carl Schmitt. Hij stelde van dit werk een uitgebreide bibliografie op en

schreef er meerdere belangrijke studiën over. Thans heeft hij in de reeks "Eclectica", uitgegeven door de economische hogeschool St.-Aloisius, een nieuw boek gepubliceerd, *"Over en inzake Carl Schmitt"*. Het bevat een grondige studie over de laatste geschriften van de Duitse staatsrechtsleraar in verband met de moderne opvattingen over oorlog en guerilla, in het algemeen kader van de polemologische wetenschap.

Buiten dit belangrijk eerste deel worden er in het boek documenten afgedrukt die van aard zijn de houding van Carl Schmitt in het jaar 1933 bij de Duitse machtovername toe te lichten. Uiteindelijk bevat het boek een derde deel, dat het vervolg is op de uitgebreide bibliografie die reeds door de auteur over het werk van Carl Schmitt werd opgesteld, bibliografie die uitmunt door een bewonderenswaardige volledigheid.

Wie zich rekenschap geeft van de grote wetenschappelijke betekenis van het werk van Carl Schmitt in de Duitse staatsrechtsleer zal met veel genoegen van dit werk van prof. P. Tommissen kennis nemen. De positie van Carl Schmitt in de theorie van het Duitse staatsrecht gedurende de Hitleriaanse periode bevat nog menig secrete dat door het werk van Tommissen gedeeltelijk opgeklaard wordt. Wat men ook moge denken over de persoonlijkheid van Carl Schmitt en over zijn politieke houding, het is stellig dat, na verloop van tijd, het meer en meer blijkt welk reusachtig wetenschappelijk belang dit werk heeft. Hoezeer ik dit wetenschappelijk belang ook gaarne erken en tevens kan aanvaarden dat er aanneembare verklaringen voor de politieke houding van Carl Schmitt kunnen voorgedragen worden, kan ik het toch niet vergeten dat Carl Schmitt de enige hoogleraar was van de rechtsfaculteit der universiteit te Keulen die een stemming uitbracht om zijn collega Hans Kelsen uit zijn ambt van hoogleraar te doen afstellen.

Het dient echter uiterst gelukkig genoemd dat er in Vlaanderen belangstelling aan de dag komt voor het werk van een zo groot staatsrechtsgeleerde.

Strafrecht

In de reeks van criminologische monografieën, uitgegeven door de school van criminologie der katholieke universiteit te Leuven verscheen, onder leiding van prof. dr. R. Dellaert een verzamelwerk getiteld *"Criminologie als interdisciplinaire menswetenschap"*. Het boek bevat een reeks voordrachten die gegeven werden door een zevental geleerden, waaronder een paar Nederlandse hoogleraren, in het kader van de cursus "Kritiek van de informatie". In het tweede gedeelte van het boek zijn de voordrachten gepubliceerd, gehouden op een studiedag voor criminologie aan de Leuvense universiteit. De verschillende bijdragen die in dit boek verza-

meld werden geven diepgaande filosofische beschouwingen over de criminologie, haar zin en de methode bij haar beoefening. Zoals één der sprekers het onderstreepte wordt hier gezocht naar een eigen interdisciplinair statuut van de criminologie, met noodzakelijk daaraan verbonden een eigen mensbeeld.

Prof. dr. Dellaert gaf op het einde van het boek een synthese van de voorgebrachte stellingen, waardoor veel facetten van de criminologie in een nieuw licht gezien worden.

De heer L. Huyse, die te Leuven sociologie van het recht doceert, heeft een poging gedaan om het beleid van het departement van justitie in ons land te analyseren. Zijn boek draagt de eigenaardige titel *"75 miljard, om wat te doen? De Justitie-begrotingen van 1966 tot 1975"*. Al wordt in dit boekje het beleid van het Ministerie van Justitie in zijn geheel onderzocht, wordt toch vooral de klemtoon gelegd op de taak die betrekking heeft op het strafrecht, de rechtsbedeling in strafzaken, het bestuur der strafinrichtingen en de dienst voor de jeugdbescherming. Schrijver tracht het beleid van het ministerie op deze gebieden te ontleden aan de hand van de cijfers der budgetten van de 10 laatste jaren. Hij toont aan welke evolutie zich in de budgetten gedurende deze jaren heeft voorgedaan. Wanneer van 1966 tot 1970 de omvang van de justitiebegroting relatief constant blijft, hebben de uitgaven een belangrijke sprong gemaakt ten gevolge van de toepassing der wet op de jeugdbescherming en het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek, die een aanzienlijke toename van het aantal magistraten voor gevolg had. Dit alles wordt in statistische tabellen aanschouwelijk gemaakt, en de auteur tracht er conclusies uit te trekken.

De begroting van Justitie legt slechts voor 2 % beslag op het geheel der rijksmiddelen. Zij vereiste in 10 jaar tijd een bedrag van 75 miljard en de auteur is van mening dat de begrotingen niet met al de vereiste duidelijkheid het beleid van het ministerie laten afleiden, doch hij legt er de nadruk op dat er inzake justitie in het parlement een zeer grote consensus heerst die het uitdrukkelijk verwoorden van doelstellingen en opties overbodig maakt.

Wij hadden wel gehoopt dat er in deze analyse dieper zou ingegaan zijn geworden op de strafrechtelijke taak van het ministerie.

Tussen de mercurialen die vorig jaar werden uitgesproken op de plechtige openingszittingen van onze hoven van beroep zijn er twee die een strafrechtelijk onderwerp hebben behandeld.

Het is eerst de rede van de heer J. Matthijs, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, betreffende *"Een dwingende noodzaak: het systematiseren en opbouwen van een zelfstandig gestructu-*

reerd economisch strafrecht en strafprocesrecht".

De heer Matthijs constateert hoe de brede ontwikkeling van de economie en het ingrijpen van de staat in de economische orde een speciale delinquentie hebben veroorzaakt van zeer grote omvang, die thans beteugeld wordt door een reeks strafrechtelijke wetten en besluiten die sporadisch ontstaan zijn en die weinig samenhang vertonen. De procureur-generaal ontleedt dan de kenmerken van deze economische strafwetgeving, waarvan hij er niet minder dan elf onderscheidt, waartussen de verzwakking van het legaliteitsbeginsel, het verzaken aan de terugwerkende kracht in geval van het tot stand komen van een mildere wet, de bijzondere bevoegdheden van de opsporingsbeambten, de verscherpte toepassing van de voorlopige hechtenis, de verscheidenheid van de bijkomende straffen, het juridisch beslissingsrecht toegekend aan de procureur des Konings, de macht om transacties te sluiten, het parallelisme tussen de administratieve en de strafrechtelijke beteugeling en zo meer.

De auteur vraagt zich dan af of de in werking zijnde maatregelen wel volkomen doeltreffend zijn en of er geen andere van aard zouden zijn het herstel van de gestoorde economische orde beter te verzekeren. Er wordt uitgeweid over de sluiting van de ondernemingen, de waarschuwing, de geldboeten. De heer Matthijs hecht groot belang aan het opleggen van een strafrechtelijke verantwoordelijkheid aan de rechtspersonen, zoals dit reeds in meerdere landen gebeurd is. Hij pleit voor de oprichting van een gespecialiseerde organisatie tot opsporing van de economische delicten en acht het onontbeerlijk dat de economische delinquentie zou beoordeeld worden door zeer gespecialiseerde strafrechtelijke colleges.

Deze mercuriale is uitvoerig gemotiveerd door verwijzingen naar de jurisprudentie en naar het vergelijkend recht en de zienswijze die de auteur voorstaat wordt op wetenschappelijke wijze en tevens in gezond verstand geadstrueerd.

Voor het Hof van Beroep te Antwerpen had de heer procureur-generaal R. Verheyden als onderwerp van zijn mercuriale gekozen "*De Probatie tussen toekomst en verleden*". Na een historische schets van de ontwikkeling der probatie-idee, vooral in de angelsaksische landen verwijst de procureur-generaal naar de methode waardoor in ons land de probatie geleidelijk door een pretoriaans beleid werd ingevoerd. Hij bespreekt dan verder de toepassing van de Wet van 29 juni 1964 en de verschillende modaliteiten waartoe deze toepassing aanleiding heeft gegeven. Na gewezen te hebben op de grote verschillen die zich bij de rechtbanken voordoen wat betreft het aantal gevallen waarbij de probatie werd toegekend, behandelde spreker de voorwaarden van de probatie en de behandeling die

noodzakelijk is om de gunstige gevolgen ervan te verzekeren. De mercuriale wordt besloten met beschouwingen over de toekomst van het probatiestelsel in België en de auteur beoordeelt de problematiek van de selectie der delinquenten die de probatiemaatregel verdienen. Daartoe is een verruiming van de probatiewetgeving noodzakelijk en vooral een uitbreiding van de probatiediensten.

De tekst van deze rede wordt uitvoerig gestaafd door middel van verwijzingen naar allerhande teksten die op dit stuk belang hebben.

Wat de studie betreft van bepaalde delicten moeten wij wijzen op de uitgave, in de Algemene Practische Rechtsverzameling, van het werk van de heer Lieven Dupont over "*Verlating van familie*", een volledig tractaat, waarin dit delict op diepgaande wijze onderzocht wordt.

Schrijver schetst voorafgaandelijk de geschiedenis van de verschillende wetten die zich van 1928 tot 1963 hebben opgevolgd en commentarieert dan de bestanddelen van het misdrijf in de verschillende fazen waarin het zich kan voordoen, zowel bij aanverwantschap als bij bloedverwantschap.

De geldigheidsduur van de gerechtelijke beslissing die een onderhoudspensioen toekent stelt delicate problemen die in een afzonderlijke titel van het boek besproken worden. De laatste kapitels van het werk hebben betrekking op de bevoegdheid van de rechtsmacht en de rechtspleging, de bestrafing en de straftoemeting en uiteindelijk komt de verlating van familie in internationaal privaatrecht en internationaal strafrecht aan de beurt.

Op elke bladzijde van zijn boek licht de auteur zijn mening toe door citaten uit rechtsleer en rechtspraak, die aangehaald worden met nauwgezette zorg.

Het werk in zijn geheel is niet enkel een zeer volledige wegwijzer voor de praktijk, doch is ook een wetenschappelijk werk van betekenis, volkomen aangepast aan het hoge peil der uitgaven van de Algemene Practische Rechtsverzameling.

De menigvuldigheid van de hold-ups in de laatste tijd heeft L.G. Dupont en P. Peters ertoe gebracht een monografie te schrijven over "*Hold-up, Beeldvorming en beleid*". Het geldt hier een criminologisch onderzoek betreffende deze gevallen van zware criminaliteit. De wijze van voorstelling van de auteurs is volkomen origineel en de conclusie van hun boek, betreffende het beleid dat dient aangewend te worden om deze delinquenten te beteugelen, is eigenaardig.

In een eerste deel van hun werk bestuderen de schrijvers welk het beeld is dat, onder invloed van de massa-media, bij het groot publiek over de hold-up gevormd wordt. Dit beeld is vooral beïnvloed door de gewelddadigheid van het misdrijf, door de

vermogensbedreiging die voortspuit uit zijn frequentie en algemeen wordt het beeld van de hold-up gezien als een georganiseerde machtsontplooiing. Ieder heeft specifieke belangen tegenover de daders van deze criminaliteit te verdedigen.

Wat het beleid betreft dat toegepast wordt enerzijds om de preventie en anderzijds om de repressie van deze delinquentie te verzekeren komen de auteurs tot verrassende conclusies, nl. dat het absoluut aantal hold-ups jaarlijks nog uiterst beperkt blijft en dat de buit die door de misdadigers jaarlijks wordt veroverd, beduidend lager blijft dan de waarde van de goederen die onttreemd worden door andere vormen van vermogensdelinquentie. Verder tonen zij aan dat het aantal personen die overleden zijn of die gekwetst werden ten gevolge van een hold-up miniem klein is in vergelijking met het aantal slachtoffers van andere delinquentievormen. Daaruit leiden de auteurs dan af dat misschien aan de hold-up niet zoveel aandacht zou dienen geschonken te worden als thans het geval is. Zij menen dat het misschien zal blijken dat hold-up een onvermijdelijk incident is binnen de huidige welvaartsontwikkeling en dat men zal moeten leren leven met hold-ups, zoals men leert leven met de risico's van het hedendaags verkeer.

Voorzeker een originele conclusie, die stellig niet door iedereen zal bijgetreden worden.

Het strafrecht interesseert zich hoofdzakelijk voor de daders van misdrijven en legt al te weinig belangstelling aan de dag voor de slachtoffers ervan. Daarin is wel in de laatste tijd verandering gekomen en er werd zelfs voorgesteld een nieuwe tak van de rechtswetenschap op te bouwen, die men de "victimologie" genoemd heeft.

Het "*Tijdschrift voor sociale wetenschappen*" heeft de gelukkige gedachte opgevat in december 1975 een bijzonder nummer te publiceren met als titel "*Het slachtoffer*", waarin, door een aantal strafrechtgeleerden de vele problemen onderzocht worden die zich voordoen in verband met de toestand van de slachtoffers van misdrijven. Alle zijden ervan worden hier met grote deskundigheid nagegaan en wij kunnen in dit beknopt overzicht enkel de inhoud weergeven van dit merkwaardig bijzonder nummer. Wij vinden er de hiernavolgende referaten in: H. Bianchi, "*Het slachtoffer en de processtructuur*"; S.C. Versele, "*Slachtoffer en rechterlijke praktijk. Juridische en criminologische slachtoffers*"; M. Remouchamps, "*Het slachtoffer en de totstandkoming van het misdrijf*"; S. De Batselier, "*Het socio-pathologisch syndroom van de maatschappijstructuren*"; L. Van Outrive, "*De strafrechtsbedeling en haar slachtoffers*"; W. Calewaert, "*Staatshulp voor slachtoffers van gewelddelicten?*"; J. D'Haenens, "*De mogelijkheid tot genoegdoening aan het slachtoffer vanuit het penitentiair systeem*";

W.H. Nagel, "*De immateriële schade van slachtoffers van misdrijven*"; G.P. Hoefnagels, "*Slachtoffers van economie*".

Meerdere van deze studiën zijn fel progressief en suggereren ingrijpende wijzigingen in de strafrechtelijke organisatie. De heer J. Clerinx haalde enkele hoofdideeën aan die tijdens het colloquium, waarop deze referaten werden uitgebracht, naar voren kwamen. Het groot bezwaar dat aangehaald werd tegen de strafrechtspleging is dat deze haast uitsluitend bedoeld is als een handhaving van de bestaande rechtsorde.

De activiteit van de magistratuur beperkt zich tot dit doel en ten gevolge van bureaucratisering en specialisering wordt de toepassing van het strafrecht een extreem ritualisme, waarbij affectieve contacten zijn uitgesloten. Er wordt gepleit dat het noodzakelijk zou zijn de bestaande machtsstructuur te doorbreken, dat een strafproces echte communicatie tussen alle betrokkenen zou dienen mogelijk te maken, dat de rol van het openbaar ministerie zou dienen gewijzigd te worden in deze van begeleider van de twee partijen, dat het strafproces zou teruggebracht worden tot de procedure voorkomend in het burgerlijk procesrecht en dat eindelijk de benadeelde, wanneer de dader van de schade niet gekend of onsolvabel is, door de gemeenschap zou vergoed worden.

Ideeën die aanleiding zullen geven tot veel kritische beschouwingen.

Welke is de rechtspositie van de gedetineerde in Nederland en in België? Dit onderwerp werd besproken tijdens de jaarvergadering van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht in België en Nederland.

Mr. Alain Denauw schreef er een preadvies over waarin alle eventualiteiten van de rechtspositie van de gedetineerde in ons land worden nagegaan.

De preadviseur houdt eerst een overzicht van de rechtsbronnen waardoor de toestand van de gedetineerde bepaald wordt: internationale verdragen, grondwet, strafwetboek, wetboek van strafvordering en penitenciaire reglementering.

Een breedvoerige ontleding wordt dan gegeven van de menigvuldige normen die de inhoud van de rechtspositie van de gedetineerde bepalen, op alle mogelijke gebieden: arbeid, bezoldiging, sociale zekerheid, bezoek en briefwisseling, informatie, disciplinair stelsel. Wanneer op al deze gebieden hoofdzakelijk de gevangenisreglementering doorslaggevend is, dient in de strafwet de juridische positie van de gedetineerde onderzocht te worden wat betreft de afzetting, de wettelijke onbekwaamheid en de ontzetting.

Een belangrijke vraag is deze: geniet een gedetineerde enkel gunsten of beschikt hij ook over rech-

ten. In dit laatste geval moeten ze door proceduremiddelen kunnen afgedwongen worden. In verband hiermede bespreekt de auteur de wenselijkheid van de strafrechter bij de uitvoering van de sancties te betrekken.

In de maand april 1976 had er in de universiteit te Antwerpen een *colloquium* plaats ingericht in samenwerking tussen de Universitaire Instelling en de Vlaamse Conferentie der Balie. Het onderwerp ervan was "*Het nieuwe wetboek van strafrechtspleging*". Enkele specialisten hadden voor dit colloquium preadviezen geschreven waarin nieuwe ideeën voor een toekomstige herziening werden ontwikkeld. De koninklijke commissaris H. Bekaert schreef een preadvies over "*De wordingsgeschiedenis en structuur van het nieuw wetboek van strafrechtspleging*" en onthulde enkele van de plannen die in zijn voorstel tot herziening zullen voorkomen. Volksvertegenwoordiger F. Baert, verslaggever van de kamercommissie voor de Justitie besprak de "*Opsporing en vaststelling van misdrijven*", waarbij hij meer bepaald de aandacht vestigde op de onderzaging van minderjarigen, het persoonlijkheidsdossier en het deskundigenonderzoek, terwijl de Heer M. Rozie, assistent van het departement rechten te Antwerpen, meer speciaal handelde over de "*voorlopige hechtenis, het gerechtelijk toezicht en de waarborgen voor de beschuldigen*". Eindelijk schreef prof. W. Calewaert, verslaggever van de senaatscommissie voor de justitie, over het "*Onderzoek ter terechtzitting*".

Al deze preadviezen werden verzameld in een boekdeel, waarin de beoefenaars van het strafrecht kostbare suggesties zullen vinden voor de toekomstige hervorming van onze strafrechtspleging.

Het colloquium werd ingeleid door prof. J. Van Steenberge, voorzitter van het departement rechten, en besloten met een toespraak van Mr. L. Dreessen, voorzitter van de Vlaamse Conferentie der balie.

Een zeer geanimeerd debat lichtte de draagwijdte toe van de voorgestelde vernieuwingen.

De nieuwe wetgeving op het verkeer gaf aanleiding tot meerdere geschriften waarin de nieuwe normen worden toegelicht. Vermelden wij het werk van Frans Ghijsels: "*Verkeerswetgeving aangevuld met bijkomende teksten en passend commentaar*" dat werd uitgegeven door de Vlaamse Automobilistenbond in een lijvig losbladig boek en "*De nieuwe verkeerswetgeving 1976*" samengesteld en bewerkt door dr. R.J. Poté en dr. H. Biesemans.

Het zal stellig onze lezers interesseren dat er van het groot werk in 3 delen "*Belgisch Strafrecht*" van C.J. Vanhoudt en W. Calewaert binnenkort een nieuwe bijgewerkte uitgave zal verschijnen.

Administratief recht

Zoals dit het geval was voor zijn boek over het grondwettelijk recht heeft prof. A. Mast eveneens een nieuwe druk gepubliceerd van zijn "*Overzicht van het Belgisch administratief recht*". Het is thans reeds de zesde uitgave die verschijnt van dit voortreffelijk werk, waarin een prachtige synthese gegeven wordt van heel ons administratief recht, bijgewerkt tot op heden.

Niet enkel de Vlaamse studenten, doch alle juristen zullen zich verheugen in het succes dat dit werk kent en dat het zozeer verdient.

De fusies van de gemeenten zullen voorzeker menigvuldige juridische problemen doen oprijzen. Het is echter nog te vroeg opdat deze problematiek reeds haar weg naar de wetenschappelijke studie zou gevonden hebben. Dit belet niet dat er meerdere publikaties te vermelden zijn op het gebied van het gemeenterecht.

Hierbij komt in aanmerking de brochure uitgegeven door de "Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten", "*Naar een nieuwe gemeentewet voor beter management*", onderwerp dat het voorwerp uitmaakte van een congres gehouden te Brussel en waarin verschillende suggesties voorgesteld worden voor een aanpassing van de wetgeving op gemeentelijk gebied aan deze tijd.

In dezelfde sfeer behandelde de heer Roger Depré de taak die weggelegd is voor de gemeenteontvanger in een nieuw perspectief van het gemeenterecht. Zijn werkje, dat uitgegeven werd door het Instituut Administratie-Universiteit is getiteld "*Modern gemeentemanagement en de rol en functie van de gemeenteontvanger*".

Ook hierin worden meerdere problemen bestudeerd in verband met het ambt van gemeenteontvanger, zowel van theoretische als van praktische aard, gezien in de lijn van de administratief-rechtelijke evolutie.

In het Administratief Lexicon liet de heer Luc Van Vynckt een vrij uitvoerig tractaat verschijnen volledig gewijd aan "*De gemeenteontvanger*".

Na een korte historiek van het ambt behandelt de auteur met grote nauwkeurigheid al wat betrekking heeft op de benoeming van de gemeenteontvanger, de zekerheidsstelling die van hem vereist wordt, zijn wedde, zijn pensioen, de tuchtregeling die op hem toepasselijk is en de beëindiging van zijn ambt.

Hierna komen aan de beurt al de modaliteiten in verband met de eindrekening die moet opgesteld worden, de goedkeuring ervan door de gemeenteraad, de vaststelling door de bestendige deputatie en de ontlasting van de ontvanger, met terugbeta-

ling van de zekerheidsstellingen en opheffing van de hypotheeken.

Daarna wordt door schrijver onder de titel "De opdracht van de ontvanger" in grote lijnen de uitgebreide bevoegdheid geschetst die aan de ontvanger is opgedragen: het invorderen van de ontvangsten, het vereffenen van de uitgaven, het bewaren van gelden en waarden, met de vele problemen die daarmee gepaard gaan.

Eén van de belangrijkste kapitels die betrekking hebben op het ambt van gemeenteontvanger is de boekhouding die hij verplicht is te houden en de controle die op zijn comptabiliteit wordt uitgeoefend.

In een laatste hoofdstuk geeft schrijver een aantal kritische overwegingen ten beste in verband met de plaats van de ontvanger in het huidige lokaal bestuur en met de toekomstige rol die hem is voorbehouden. De gemeenteontvanger is meer dan een gewone kassier en heeft een opdracht die ten slotte analoog is met deze van het Rekenhof en van de Nationale Bank samen. Zijn verantwoordelijkheid is zeer zwaar en ten gevolge van de specifieke eenheid van zijn bevoegdheden blijft hij alleen aansprakelijk voor al zijn plichten en taken, die niet ophouden te vermeerderen in aantal, omvang en verscheidenheid.

De wetgevende bepalingen betreffende het ambt van gemeenteontvanger zijn zeer schaars en liggen verspreid in de gemeentewet en in het algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit. Meerdere voorstellen werden reeds gedaan om de vereiste wetgevende maatregelen te zien nemen die zouden overeenstemmen met de rol welke de gemeenteontvanger thans werkelijk vervult. De richtlijnen die aan de ontvanger gegeven zijn betreffende de beheersmethoden die hij moet toepassen zouden dringend dienen vernieuwd te worden. Zij zijn hopeloos verouderd wanneer de ontvanger in contact komt met de moderne private beheersmethoden.

De heer Van Vynckt is van mening dat de wetgever van 1971 de gelegenheid gemist heeft om het ambt van gemeenteontvanger te moderniseren. Dit ware des te meer noodzakelijk geweest daar, ten gevolge van allerlei opdrachten die hem gegeven werden de gemeenteontvanger ten slotte thans de ganse financiële functie onder zijn leiding krijgt en geworden is tot "beheerder der financiën".

De rol die in de toekomst, in verband met de taak van de gemeenteontvanger, zal kunnen vervuld worden door de informatica besluit de verhandeling die belangrijk is, niet enkel wegens de overvloed van nauwkeurige gegevens die zij verstrekt, doch ook wegens de suggesties tot vernieuwing en verbetering die erin voorkomen.

Waar decentralisatie in de jongste tijd op grote schaal wordt toegepast was het gewenst de aan-

dacht te vestigen op de verhouding tussen "Decentralisatie en voogdij". Dit werd gedaan door de heer gouverneur der provincie Oost-Vlaanderen Roger De Kinder, in een rede uitgesproken naar aanleiding van de opening van de gewone zitting van de provincieraad. Enkele speciale vragen op dit gebied worden hier aangesneden en deze uitstekende rede zou een geschikte basis kunnen vormen voor een uitgebreid administratief-rechterlijk werk over dit onderwerp.

In de laatste jaren werden voor onze rechtsmachten menigvuldige processen ingeleid waarin de openbare besturen aansprakelijk gesteld werden voor ongevallen gebeurd ten gevolge van de defecte staat van de wegenis. Er heeft zich wat dit betreft een uitgebreide jurisprudentie ontwikkeld waarvan de evolutie uiterst belangrijk is. De heer Rafaël Coessens heeft aan het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel een proefschrift voorgelegd "*Overheidsaansprakelijkheid voor de staat van de weg*", waarin deze evolutie van de rechtspraak op de voet wordt gevolgd.

Schrijver onderzoekt in een eerste hoofdstuk wat dient verstaan te worden door openbare wegen, op welke wijze de wegenis is ingedeeld en welke overheid voor de verschillende soorten wegen aansprakelijk is. Hij bespreekt dan de revolutie-decreten betreffende de veiligheid van de wegen en gaat na welke betekenis zij op heden nog hebben behouden. Hierop volgt een studie van de ontwikkeling der rechtspraak inzake overheidsaansprakelijkheid waarna de auteur een algemeen overzicht geeft van de juridische fundering van deze aansprakelijkheid van de overheid voor de openbare wegen, in verband met de artikelen 1382, 1383 en 1384 B.W.

De heer Coessens geeft een ontleding van de bijzonderste cassatiearresten die op dit gebied werden uitgesproken, die leidden tot de algemene voorzichtigheidsverplichting die opgelegd is aan de openbare besturen.

Zeér delicate problemen doen zich voor aangaande de samenloop van overheidsaansprakelijkheid, wanneer verschillende overheden betreffende één bepaalde weg bevoegdheden hebben. Ook hier wordt van dichtbij de rechtspraak van ons hoogste hof nagegaan.

Het proefschrift van de heer Coessens is een zeer degelijke samenvatting van de juridische stand van een administratief-rechtelijk probleem dat voor de praktijk het grootste belang heeft. Het proefschrift verdient meer dan te blijven rusten in de laden van een instelling voor hoger onderwijs en zou op brede schaal tussen de praktische juristen moeten kunnen verspreid worden.

Eén van de onderwerpen die in de laatste tijd in de hoogste mate de belangstelling gaande maken

van hen die zich interesseren voor administratief recht is voorzeker de problematiek van de ruimtelijke ordening. Daarover verschenen dan ook vorig jaar verschillende geschriften.

De heer Jacques De Suray die bekendheid heeft verworven door zijn groot Franstalig werk "Droit de l'urbanisme et de l'environnement" heeft nu ook in het Nederlands een beknopte "Inleiding tot de wetgeving inzake ruimtelijke ordening" doen verschijnen. Het is een nederlandstalige samenvatting van zijn groot werk, en het vormt een zeer degelijke oriëntering voor de verschillende vraagstukken die met deze sector van het recht verband houden.

Na de inleiding, waarin de ontwikkeling van de wetgeving op het stuk beschreven wordt, bespreekt de auteur achtereenvolgens de plannen van aanleg, de bouwvergunning en de verkavelingsvergunning. De lezer krijgt in dit beknopt boek een zeer volledig inzicht over de stand van de wetgeving en de reglementering op deze dag, terwijl hij voor verdere studie verwezen wordt naar de nummers van het hoofdwerk van de schrijver.

Het boek vormt een eerste wegwijzer op een gebied dat zeer uitgestrekt is en waarop de betwistingen menigvuldig zijn.

Meer nog dan naar de vraagstukken van ruimtelijke ordening gaat de belangstelling van het groot publiek en ook deze van de juristen in de laatste tijd meer en meer naar de aangelegenheden betreffende het leefmilieu, waarvan het belang zich op allerlei wijzen zo acuut doet gevoelen. Er wordt veel over geklaagd dat er in ons land weinig zou gebeuren om het leefmilieu te beschermen en dat er dringend drastische wetgevende maatregelen zouden dienen genomen te worden om hieraan te verhelpen. In feite is het echter zo dat er op dit stuk een zeer uitgebreide wetgeving is tot stand gekomen, doch dat er ten eerste gebrek heerst aan coördinatie en aan middelen om deze wetgeving ten uitvoer te leggen.

Teneinde de jurist en de belangstellenden in het algemeen vertrouwd te maken met de bestaande wetgeving heeft de stichting "Leefmilieu", onder de auspiciën van de Kredietbank, een "Ecologisch Repertorium" uitgegeven waarvan het "Juridisch Compendium" zopas in twee lijvige delen verscheen.

Het is een uitgave samengesteld onder leiding van prof. P. Kluyskens waarin al de wetgevende en reglementaire teksten verzameld zijn die op het leefmilieu betrekking hebben. De omvang alleen van deze uitgave toont aan hoe uitgebreid deze normering is. Toch is het nog maar, zoals prof. Kluyskens in de inleiding beklemtoont "een recht in wording", al zijn er enkele degelijke kaderwetten die echter, in de meeste gevallen, bij gebrek aan de nodige uitvoeringsbesluiten, dode letter blijven.

Het is de bedoeling van de samensteller van dit

compendium geweest al de wetten en uitvoeringsbesluiten die thans gelding hebben samen te brengen en aldus een volledig beeld te ontwerpen van de reglementering op dit terrein.

Deze wetgevende teksten zijn onderverdeeld in verschillende rubrieken: gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven; waterverontreiniging; luchtverontreiniging; geluidshinder; verstoring van ecologisch evenwicht; bodemverontreiniging; afval; natuur- landschap- en stedeschoon; radioactiviteit en ioniserende stralen; jacht, vogel- en visvangst.

Elke verzameling teksten is voorafgegaan door een beknopte inleiding die bondig de status quaestionis weergeeft.

De beide lijvige delen die van het compendium thans verschenen zijn losbladig en het regelmatig verschijnen van supplementen wordt aangekondigd.

Een boek onontbeerlijk voor de specialisten.

Het is ook de geluidshinder die het voorwerp uitmaakte van de rede die uitgesproken werd door de gouverneur der provincie Antwerpen A. Kinsbergen ter gelegenheid van de opening van de provincieraad "Schreeuwen om stilte. Enkele beschouwingen over lawaai bestrijding". In deze uitmuntende rede is alles samengevat wat aangaande dit probleem belang heeft. De gouverneur trekt duidelijk het onderscheid tussen wat er dient verstaan te worden door geluid en lawaai. Hij gaat de oorzaken van het lawaai na, waarvan er een hele waaier ontwikkeld wordt. De gevolgen van het lawaai worden dan uitgestippeld waarna gezocht wordt naar de middelen voor de bestrijding van het euvel nl. een hele reeks technische en planologische maatregelen en verder de opvoeding van het publiek en zelfs het toepassen van de fiscaliteit. Er wordt uiteengezet welke wettelijke maatregelen reeds genomen werden en welke er in uitzicht worden gesteld door toepassing van de kaderwet die nog moet voltooid worden door uitvoeringsbesluiten.

Verschillende diagrammen en statistieken volledigen de brochure en in één van de bijlagen wordt vermeld wat er voorkomt in het burgerlijk recht van verschillende landen betreffende de geluidshinder.

Deze rede is een mooie synthese van al de problemen die op dit gebied met zulke dringende noodzakelijkheid gesteld worden.

Tussen de vele andere geschriften die op dit vraagstuk betrekking hebben zou ik enkel nog willen vermelden de studie van prof. dr. H. Myncke en prof. dr. H. Vandenberge "Geluid- en geluidshinder" waarin zeer belangrijke wetenswaardigheden voorkomen en verder de onderzoeken die ingesteld werden betreffende de toestand van het stadslawaai in bepaalde localiteiten zoals deze van M. Vanhoorne "Stadslawaai. Een studie van het lawaai in het leefmilieu te Mechelen" en deze van dr. A.

Cops en prof. dr. H. Myncke, *"Onderzoek van verkeerslawaaï in de stad Leuven en in de omgeving van de autoweg E5"*.

Ook het Gemeentekrediet van België gaf een studie uit van Elisabeth Bernaerts, *"Geluidshinder, richtlijnen voor de gemeenten: model van politiereglement"* dat praktische maatregelen voorziet om onverwijd verbetering in de toestand te brengen.

Onder de titel *"Het huis staat in brand. Bevolking en vervuiling"* verschenen de referaten van een colloquium dat plaats had in de universiteit te Leuven waarin terzelfder tijd gehandeld werd over de bevolkingsexplosie en de vervuiling van het leefmilieu, twee onderwerpen waartussen onbetwistbaar een innig contact bestaat. Het boek werd uitgegeven onder redactie van prof. dr. Van Moeseke en prof. dr. K. Tavernier.

Prof. dr. P. De Somer, rector van de Leuvense universiteit, sprak een openingsrede uit om het belang van het gekozen onderwerp te onderstrepen. Verder brachten een twintigtal professoren van verschillende faculteiten mededelingen voor, die in het eerste gedeelte van het boek betrekking hebben op de bevolkingsproblematiek die belicht wordt vanuit medisch, ethisch en sociologisch gezichtspunt, terwijl in het tweede deel gehandeld wordt over de polutie van het leefmilieu en gezocht wordt naar maatregelen die de vervuiling van dit milieu kunnen tegengaan.

In het laatste referaat onderzoekt prof. dr. L.P. Suetens de juridische mogelijkheden die kunnen aangewend worden voor een behoorlijk milieubeleid zoals verbodsbepalingen, vergunningsplicht, beperking van het gebruik van grondstoffen en behoud van het natuurlijk milieu, techniek van de zoning en uiteindelijk strafsancities. Prof. Suetens onderstreept echter de volstrekte noodzakelijkheid van directe overheidstussenkomst en het vereiste van een internationale milieuwetgeving.

Het is een boek met een rijke inhoud waarvan de consultatie zich opdringt.

- Naar aanleiding van het bevolkingsvraagstuk willen we hier nog de aandacht vestigen op de herwerkte uitgave van het losbladig werk van de heer Robert-Damiaan De Man, *"Commentaar op de bevolkingsreglementering"*, dat de specialisten ook uiterst nuttige gegevens zal bijbrengen.

Aan de universiteit te Leuven werd een zeer interessant proefschrift aangeboden door de heer Herman Wuyts, *"Democratie—Participatie—Ruimtelijke ordening. De toestand in de Vlaamse gemeenten"*. Dit proefschrift is van betekenis omdat het de problematiek van de ruimtelijke ordening beoordeelt vanuit een speciaal standpunt nl. datgene van de de-

mocratie en de participatie van de bevolking aan de besluitvorming der overheid. Het was wel de eerste maal dat de ruimtelijke ordening niet enkel op theoretisch vlak werd besproken, doch dat er een brede prospectie werd ingesteld naar de resultaten die op gemeentelijk terrein, door de toepassing van de wetgeving op het stuk, werden verwezenlijkt.

Het is er de auteur essentieel om te doen te weten in hoeverre particulieren inspraak hebben bij de maatregelen die betreffende de ruimtelijke ordening worden genomen.

De heer Wuyts vangt zijn studie aan met een hoofdstuk gewijd aan het begrip "democratie" waarvan hij de verschillende opvattingen en modaliteiten, zoals ze uit de politieke wetenschap gegroeid zijn, toelicht, teneinde op te sporen in welke mate, bij een democratische staatsorganisatie, de burger in werkelijkheid medezeggenschap heeft bij het overheidsbeleid.

Om zulks te kunnen doen acht de auteur het noodzakelijk het terrein van zijn onderzoek te beperken tot de gemeente, waarop men zich best rekenschap kan geven van de omvang der participatie en er wordt de nadruk op gelegd dat deze participatie slechts in zo hoog mogelijke mate kan verwezenlijkt worden bij toepassing van een ruime decentralisatie. De gemeente is dus het gebied bij uitstek om dergelijk onderzoek door te drijven.

Schrijver ontleedt de wetgeving van 1962 en 1970 inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw en weidt uit over de verplichting die door de wet aan de gemeenten wordt opgelegd algemene en bijzondere plannen van aanleg op te stellen. In hoeverre hebben nu de gemeenten aan deze wettelijke verplichting voldaan? Desaangaande heeft de auteur breedvoerige informatie ingewonnen door middel van vragenlijsten toegezonden aan 315 nederlandstalige gemeenten. Het blijkt hieruit dat vooral bijzondere plannen van aanleg werden opgesteld, en zulks meestal voor zeer kleine oppervlakten, dat deze onderwerpen hoofdzakelijk werden uitgewerkt door private personen buiten de gemeentelijke diensten, dat vooral het college van burgemeester en schepenen zich met de zaak bezighoudt en dat de tussenkomst van de bevolking en zelfs van de gemeenteraadsleden weinig of niet aan bod komt. Dit besluit wordt volkomen bevestigd door een meer diepgaande studie betreffende 6 bepaalde gemeenten en er dient geconcludeerd dat de participatie bij het tot stand komen van gemeentelijke plannen van aanleg vrijwel onbestaande is.

De auteur vraagt zich dan af of het ook anders zou kunnen en welke middelen zouden kunnen aangewend worden om de democratische medezeggenschap op dit gebied te verruimen. Hij voorziet hiervoor meer uitgebreide informatie door het verspreiden van brochures en inlichtingsfolders, het organiseren van openbare hoorzittingen en het oprichten

van inspraakorganen. Dat ook hieraan nadelen verbonden zijn geeft de schrijver grif toe. Maar het nut ervan voor het stimuleren van de burgers tot participatie in het beleid van de gemeentelijke overheid primeert in elk geval.

Dit proefschrift heeft nog wel meer belang dan de verbreding der ruimtelijke ordening door middel van democratische inspraak; het bewijst op schrille wijze hoe slechts op zeer beperkte schaal de beste bedoelingen van de wetgever in de werkelijkheid gerealiseerd worden.

In de mooie reeks administratieve wetten uitgegeven door de UGA te Heule verscheen een verzameling wettelijke en reglementaire bepalingen samengesteld door de heer M. Sacré, arrondissementscommissaris te Brussel over *"Jacht en vogelvangst. Particuliere wachters. Wapens en munitie. Rivier-visserij"*.

Men is verbaasd vast te stellen hoe menigvuldig de wetten en koninklijke besluiten zijn die op deze verschillende gebieden gelden. De verzameling is uitgroeid tot een boek van 485 bladzijden en het is een groot voordeel al deze bepalingen hier samen te vinden en aldus volledig ingelicht te zijn over alle regelen die de behandelde gebieden beheersen.

Het tractaat dat de heer Pol Schreder publiceerde in het Administratief Lexicon over *"Facultieve lijkverbranding"* behoort eveneens tot het administratief recht. De auteur schetst in een voorafgaandelijk geschiedkundig overzicht de redenen die voor en tegen de lijkverbranding werden aangehaald en beschrijft de moeilijke totstandkoming van de wet van 1932. Hij ontleedt dan de bepalingen van de Wet van 20 juli 1971 en van de koninklijke besluiten van 1973. Men vindt in deze beknopte verhandeling alle elementen die op het behandelde onderwerp betrekking hebben.

Handels- en economisch recht

Het is voorzeker in deze sector van het recht dat de meeste pogingen gedaan werden om op wetenschappelijk gebied vernieuwing te brengen en om voldoening te geven aan de juristen die voortdurend geconfronteerd worden met nieuwe vormen van economische verhoudingen. Het is ook in deze sector dat enkele van de zeer belangrijke werken verschenen die gedurende het vorig gerechtelijk jaar het licht zagen.

In de allereerste plaats dienen wij te vermelden het grote boek van prof. W. Van Gerven, *"Handels- en economisch recht. Deel I. Ondernemingsrecht"*.

In de laatste tijd heeft prof. Van Gerven ons regelmatig verrast door de publikatie van meerdere uitvoerige werken, die getuigen van een grondige

kennis van alle juridische en economische problemen, van een fantastische belezenheid en van een helderheid van doorzicht die deze werken stempelen tot het beste dat reeds in onze Vlaamse rechtsliteratuur werd voortgebracht.

Het nieuw boek van deze auteur, over het ondernemingsrecht, is andermaal een meesterstuk van helderheid, merkwaardig uiteenzettingsvermogen en synthetische kracht.

Het zeer lijvig boek dat bijna 600 bladzijden beslaat is verschenen als 13e deel van de *"Beginselen van Belgisch privaatrecht"* waarvan prof. Van Gerven zelf het initiatief heeft genomen en dat van nu af reeds één van de grootste monumenten is geworden van de Vlaamse rechtsliteratuur. Het deel dat thans van de pers kwam is slechts het eerste van een trilogie waarvan de twee volgende delen binnen afzienbare tijd zullen verschijnen.

In dit boek komt de auteur tot een volledig nieuwe indeling van de stof die hij behandelt. Waar vroeger enerzijds het handelsrecht besproken en gedoceerd werd als een afzonderlijke tak van het recht, terwijl een bonte verscheidenheid van allerlei wetten en besluiten die het economisch leven beheersen enigszins willekeurig als economisch recht werden gegroepeerd, trekt prof. Van Gerven op dit veld volstrekt nieuwe wegen.

Hij betoogt dat het handelsrecht slechts een deel is van het economisch recht doch dat heel de ontwikkeling van deze rechtstak steunt op één vaste spil nl. de onderneming, die in zijn werk centraal gesteld wordt. Het economisch recht nu omvat het traditionele handelsrecht en begrijpt tevens alle regelen van privaatrecht en publiekrecht die de ondernemingsactiviteit betreffen. In zijn inleiding legt schrijver er de nadruk op dat zijn werk geen nieuwe tak van het recht vormt, maar dat het in hoofdzaak een hergroepering is van bestaande normen van handelsrecht, van burgerlijk recht, van publiekrecht, van fiscaal- en van strafrecht rond het begrip *"onderneming"*. Enkel het arbeidsrecht, al is het ook nauw met de onderneming verwant, wil de auteur als een afzonderlijk domein beschouwen.

De trilogie van prof. Van Gerven zal dan ook in het eerste deel dat thans verschenen is het ondernemingsrecht behandelen, waarin dan de meeste hoofdstukken zullen voorkomen die tot nog toe deel uitmaakten van het handelsrecht. Een tweede deel zal gewijd worden aan het *"marktrecht"*, terwijl een derde deel zal handelen over het *"economisch grondslagenrecht"*.

In het eerste deel bestudeert de auteur achtereenvolgens het statuut van de onderneming met de algemene regelen betreffende het uitoefenen van een handelsactiviteit, handelsregister, koopmansboeken, aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door produkten, waarop onmiddellijk volgen de bijzondere regelen betreffende de ondernemingen in moei-

lijkheden, nl. het gerechtelijk akkoord en het faillissement. Daarna gaat de auteur over tot wat hij noemt het "instrumentarium" van de onderneming, waardoor bedoeld wordt de verschillende middelen die worden aangewend om de doeleinden van de onderneming te verwezenlijken. Hierin worden de problemen van de industriële eigendom onderzocht, het octrooirecht, de bescherming van tekeningen en modellen, het merkenrecht e.d. De tussenpersonen in het handelsverkeer zoals makelaars, handelsagenten, vertegenwoordigers en commissionairs maken het voorwerp uit van een afzonderlijk hoofdstuk. In één der daaropvolgende afdelingen bestudeert prof. Van Gerven verschillende voor de onderneming belangrijke overeenkomsten aangaande distributie, produktie en financiering, die vooral in de laatste jaren breed hun vlucht hebben genomen, zoals de licentieovereenkomsten, franchising, engineering en coöperatieovereenkomsten.

De financierings- en zekerheidsovereenkomsten worden besproken in het laatste gedeelte van het werk, waarbij vooral in aanmerking komen de deposito-rekeningen, de rekening-courant, de kredietopening, het documentair krediet en verder factoring en leasing. Ten slotte komen aan de beurt het pandrecht en de waardepapieren, wisselbrief, orderbriefje en chèque.

Alleen een oogopslag op deze indeling van de stof toont de grote originaliteit van het werk van prof. Van Gerven. De verwarde wemeling van een oneindigheid van wetten en besluiten heeft hij weten te verwerken tot een eenheid gebouwd op de vaste basis van de onderneming. Enkel het vennootschapsrecht dat mede één der instrumenten is die in belangrijke mate door de onderneming wordt aangewend wordt in dit boek niet behandeld omdat het een afzonderlijk tractaat zal vormen in de reeks "Beginselen van Belgisch privaatrecht".

Dit boek heeft nog oneindig grotere verdiensten dan de nieuwe opvatting waarvan het blijk geeft. Het heeft een bijzonder didactische waarde; de tekst is van een glasheldere luciditeit; de meest ingewikkelde vraagstukken worden tot hun eenvoudigste elementen herleid en kunnen door de lezer op de gemakkelijkste wijze geassimileerd worden. Vooral dient in het licht gesteld dat prof. Van Gerven voortdurend zijn uiteenzetting betreft op de werkelijkheid. Dit gebeurt niet enkel door het ontelbaar aantal aanhalingen en verwijzingen naar rechtspraak, die ons steeds onmiddellijk met de realiteit in contact brengen, doch de beschouwingen en de commentaren van de auteur zijn steeds ingegeven door het gezond verstand en de feeling voor de praktische noodzakelijkheden van het bedrijfsleven.

Zoals in de vorige delen van de "Beginselen van Belgisch privaatrecht" worden ook in dit boek door schrijver, na elk hoofdstuk, bijzonder belangrijke

gerechtelijke uitspraken of documentaire gegevens ingelast die een waardevolle illustratie vormen van de tekst.

Eindelijk moeten wij nog de klemtoon leggen op de persoonlijke visie van de auteur op de rechtswetenschap in haar geheel. Studie van recht is volgens hem een functionele bezigheid. Het recht is een middel om bepaalde prioriteiten uitgedrukt in termen van bevoorrechte waarden en belangen te verwezenlijken. Dit geldt zowel voor de rechter als voor de jurist, zoals de auteur dit reeds heeft geadstrueerd in zijn voortreffelijk werkje "Het beleid van de rechter".

Dit beginsel wordt door prof. Van Gerven in het hier besproken boek geen ogenblik uit het oog verloren. Hij acht het zich steeds ten plicht stelling te nemen ten aanzien van de onderliggende waarde-oordelen. Dit bepaalt mede de grote charme van dit boek en de levendige belangstelling die het onmiddellijk bij de lezer doet ontstaan.

De taak die de auteur zich heeft opgelegd in verband met het uitwerken van de twee volgende delen over het handels- en economisch recht is zeer zwaar. In het tweede deel zal het "marktrecht" behandeld worden, dat vooral betrekking zal hebben op de mededinging, de bescherming van consumenten, spaarders, beleggers en ontleners, het vestigingsrecht, het goederenverkeer en de prijsreglementering, het toezicht op het kredietwezen, het kartelrecht, de energie, het vervoer, de landbouw en het bank- en verzekeringsrecht. Het derde deel zal als inhoud hebben het "economisch grondslagenrecht" nl. de materieel rechtelijke grondslagen waarop het economisch recht gevestigd is en de institutionele structuur in de economische sector. De auteur kondigt aan dat de bevoegdheid van wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht zal getoetst worden aan de werkelijkheid van het economisch leven.

Het is voorzeker een zware taak die prof. Van Gerven heeft aangevat doch wij weten dat hij met zijn alomvattende kennis en zijn fabelachtige werkracht de moeilijkheden die zijn plan medebrengen zal te boven komen.

In elk geval wachten onze juristen met ongeduld op de voltooiing van dit grote werk dat een sieraad zal zijn voor onze Vlaamse rechtswetenschap.

Een ere-saluut dienen wij voorzeker ook te brengen aan de schitterende dissertatie over "*De rekening courant*", waarmede mr. J.M. Nelissen te Leuven de graad behaalde van geaggregeerde voor het hoger onderwijs.

Het was een zeer moeilijk onderwerp, waarover in ons land nog maar weinig geschreven werd, waaromtrent de wetgeving zeer schaars is en dat haast volledig dient bestudeerd op grond van de handelspraktijk, het gewoonterecht en de jurisprudentie. De auteur heeft zich op meesterlijke wijze

van zijn taak gekwetten en heeft een werk voortgebracht dat uitmunt door een exhaustieve kennis van alle rechtsbronnen die voor de praktijk leidinggevend zijn geweest, maar tevens door een beheersing van het zakenleven die hem de weg heeft gewezen naar volkomen verantwoorde redelijke oplossingen van de vele moeilijkheden waarmede nog steeds voortdurend geworsteld wordt.

Ten gevolge van het feit dat gedurende jaren ons Hof van Cassatie heeft beslist dat de rechtsgevolgen van de rekening-courant bepaald worden door de overeenkomst, die souverain door de rechter over de feiten geïnterpreteerd wordt, bevindt men zich voor een bonte jurisprudentie van onze hoven en lagere rechtbanken, waarin, de tegenstrijdigheden menigvuldig zijn en de rechtszekerheid groot gevaar loopt.

De doctrine heeft zich dan ingespannen om theorieën op te bouwen die vaste beginselen zouden bieden waardoor de wezenlijke aard van de rekening-courant zou verklaard worden en die rechtszekerheid zouden brengen voor de praktijk.

De auteur begint zijn werk met een diepgaande studie van deze theorieën, de klassieke leer met de stellingen der schuldvernieuwing en der ondeelbaarheid, de leer van de opeenvolgende compensaties en de varianten die op de klassieke leer werden ontworpen. Hij heeft ze alle aan een scherpe kritiek onderworpen, die steunt op een aanzienlijke hoeveelheid bewijzen, ze getoetst aan de jurisprudentie en aan de behoeften van het zakenleven, ze gewogen en te licht bevonden.

De auteur verdedigt de stelling tot dewelke zijn onderzoek geleid heeft en die wij, gezien haar groot belang, hier in samenvatting weergeven :

— de wederzijdse schulden en vorderingen *worden doorlopend gecompenseerd* ; *beslag* op het actueel saldo of faillissement van een der correspondenten *belet de compensatie niet van het saldo met schulden op termijn of onder voorwaarde* ;

— compensatie met buiten de rekening staande schulden en vorderingen grijpt eerst plaats wanneer de rekeningverhouding *een einde genomen heeft* ;

— de *invordering in rechte van een afzonderlijke schuldvordering is ontoelaatbaar* ;

— met uitzondering van rekeningen met bepaalde duur of waardoor een opzegtermijn moet in acht genomen worden, vormt het saldo op elk ogenblik een *opeisbare schuld of een geheel van opeisbare schulden* ;

— een storting, in speciën of in giraal geld, tot vermindering van het saldo, vormt een betaling die *eerst op de vervallen schulden* en, tussen de vervallen schulden, *eerst op de oudste* wordt toegerekend, met uitsluiting van de toepasselijkheid der andere wettelijke bepalingen ter zake van toerekening van betalingen ;

— een schuldvordering die ontstaat uit de niet-

nakoming van een verbintenis voortspruitend uit een wederkerige overeenkomst, kan met het saldo van de rekening worden gecompenseerd, ondanks faillissement van de tegenpartij, cessie van of beslag op het saldo, zelfs wanneer de vordering van de tegenpartij uit dezelfde overeenkomst door compensatie is teniet gegaan.

In een tweede deel van zijn proefschrift ontwikkelt mr. Nelissen dan de toepassing en de werking van de rekening-courantregels die in het eerste deel werden voorgesteld. Hier wordt de heersende rechtspraak terdege onder de loupe genomen en worden de lastige problemen van de toepassing der doorlopende compensatie, van het beslag op de rekening-courant, van de gevolgen van het faillissement, van het rechtskarakter van de tegenboeking, van de interesten en de afsluiting van de rekening nagevorst.

Het proefschrift is aldus gegroeid tot een groots geheel met nieuwe inzichten, praktische oplossingen en wetenschappelijke adstructie voor de meest delicate twistpunten. Het vertolkt zeer persoonlijke oordelen van de schrijver, het brengt licht in een sfeer die gekenmerkt was door duisterheid, het geeft een houvast daar waar zoveel onzekerheid heerste en het is een aanzienlijke verrijking voor onze rechtswetenschap.

Wij beschikken thans over een boek dat ten minste het voortreffelijk werk van prof. De Grooth in Nederland evenaart en dienen hiervoor de auteur van harte geluk te wensen.

In het jaar 1960 gaf de heer J. Van den Bergh in de Algemene Practische Rechtsverzameling een verhandeling uit die als titel droeg "*Koop (Afbetalingsovereenkomsten)*". Het was een zeer uitvoerig tractaat over dit onderwerp, dat in de laatste jaren zoveel belang heeft gekregen gezien de enorme uitbreiding van de afbetalingsovereenkomsten. Sedert deze eerste uitgave verscheen zijn er nieuwe wetgevende en reglementaire bepalingen in werking getreden die de stof aanzienlijk hebben gewijzigd. De eerste uitgave was verouderd en vereiste dringend een nieuwe bewerking. Deze is thans in de beste voorwaarden bezorgd geworden door mr. Aimé de Caluwé. Het vroegere werk werd niet enkel volledig herzien en aangepast aan de nieuwe normen die werden uitgevaardigd en aan de jurisprudentie die is opgebloeid ; het werk is ook voltooid geworden met twee nieuwe verhandelingen, de ene over de "*Financieringshuur*" en de andere over de "*Brouwerijovereenkomsten*".

Met alle waardering voor het werk van de eerste auteur de heer J. Van den Bergh, die de opbouwer was van dit monumentaal boek dat dagelijks in de praktijk gebruikt werd, appreciëren wij ten zeerste de voortreffelijke wijze waarop het door

de heer de Caluwé aangepast en uitgebreid is geworden.

Dat thans aan het boek, een zakelijk commentaar werd toegevoegd van het Koninklijk Besluit nr. 55 van 10 november 1967 tot regeling van het juridisch statuut der ondernemingen gespecialiseerd in financieringshuur, alsmede van de brouwerijcontracten die dagelijks aanleiding geven tot betwistingen voor onze rechtbanken, heeft de praktische waarde van het boek nog ten zeerste verhoogd.

Het geheel vormt een zwaar pak arbeid, dat ons een monumentaal boek heeft geschonken dat de auteurs ter ere strekt.

De geweldige economische strijd om de produkten aan de man te brengen, heeft in de laatste jaren aanleiding gegeven, bij hen die zich bezighouden met de distributie van de koopwaren, tot een uitgebreide reeks middelen om de consumenten te beïnvloeden en hen aan te zetten tot kopen, ook wanneer daartoe geen werkelijke behoefte bestaat. Deze mededinging heeft stilaan meer en meer nijldige vormen aangenomen een allerlei sluwe methoden werden aangewend die niet stroken noch met de goede trouw, noch met de eerlijkheid. Deze middelen zijn zo terecht genoemd geworden "agressieve verkoopmethoden". Het is aan dit onderwerp dat de heer Julien Stuyck een proefschrift gewijd heeft, dat hij verdedigd heeft vóór de universiteit te Leuven en dat getiteld is *"Agressieve verkoopmethoden. Rechtsvergelijkende studie in verband met de bescherming van de consumenten tegen onbehoorlijke beïnvloeding door de detailhandel"*. Prof. dr. W. Van Gerven schreef voor deze dissertatie een lovend voorwoord.

In dit lijvig boek, dat bestaat uit 3 delen en dat bijna 1000 bladzijden telt heeft de auteur met grote grondigheid en met een diepgaande kennis van al wat op het onderwerp betrekking heeft de menigvuldige problemen behandeld die hier gesteld worden niet enkel op juridisch en economisch vlak, doch ook vanuit een psychologisch-menselijk standpunt.

Aan alle facetten van aangeboden prijsverminderingen, die zo dikwijls fictief of bedrieglijk zijn, van verkoop met premiën en koppelverkoop, wervingsgiften en "proefgeschenken", kosteloze of goedkope klantentransporten, kansspelen en wedstrijden voor het toekennen van bepaalde reclamewaarden, aanlokking door betalingsfaciliteiten, verkoop in het openbaar en huis aan huis colportage, het toezenden van onbestelde produkten en zovele andere pogingen meer om de consumenten te overrompelen en hen tegen hun eigen belang in tot kopen aan te zetten, aan al deze facetten wordt aandacht besteed.

De auteur beschrijft op realistische wijze op welke manier al deze methoden beproefd worden en

welke pijnlijke gevolgen ze dikwijls na zich slepen. Hij gaat dan na welke wetgevende en reglementaire maatregelen er in ons land reeds werden genomen om de consumenten tegen deze "agressieve verkoopmethoden" te beschermen en commentarieert deze maatregelen met alle beschouwingen die de auteurs erover schreven en alle beslissingen die door de rechtsmachten gevelde werden.

Voor al van belang is dat het proefschrift zich niet beperkt tot het Belgisch recht, doch dat het, voor al de behandelde gevallen, opspoort welke maatregelen genomen werden in de ons omringende landen. De dissertatie is rijk aan rechtsvergelijkend materiaal en daarin is voorzeker één van zijn beste kwaliteiten gelegen.

Na dit uitgebreid eerste deel stelt de auteur een boeiend onderzoek in naar de psychologische mechanismen die bij deze onrechtmatige beïnvloeding gebruikt worden, om dan te besluiten met voorstellen tot verbetering en aanvulling van de bestaande wetgeving, waartussen voorkomen het eenzijdig beëindigen van een opgedrongen overeenkomst; het bekomen van een schadevergoeding wegens een tekortkoming tijdens de pre-contractuele fase; het algemeen toepassen van een afkoelingsperiode zoals deze reeds voorzien is in de afbetalingsreglementering en de toepassing van civiel-rechtelijke en strafrechtelijke sancties.

De auteur is ook van mening dat het wenselijk zou zijn dat, naar het model van de Amerikaanse "small claims courts" speciale rechtbanken zouden ingesteld worden die bevoegd zouden zijn om, met een minimum aan formalisme en kosten, uitspraak te doen over kleine geschillen op het gebied van het verbintenissenrecht, en de consumenten met "kleine vorderingen" te helpen. Eindelijk zou volgens de auteur, een consumentenombudsman grote diensten kunnen bewijzen.

Een dissertatie die niet enkel een degelijk wetenschappelijk werk is, doch die tevens zowel voor de detailhandelaars als voor de consumenten, een duidelijke oriëntering aangeeft.

Waar, zoals blijkt uit het werk van prof. W. Van Gerven over ondernemingsrecht, de onderneming de spil vormt van het handels- en economisch recht, mogen wij het groot en belangrijk boek van prof. dr. D. Van den Bulcke over *"De multinationale onderneming. Een typologische benadering"* niet verwaarlozen. Dit boek werd uitgegeven door het seminarie voor toegepaste economie bij de rijksuniversiteit te Gent en voorzien met een woord vooraf van prof. dr. A.J. Vlerick. Het is voorzeker een boek dat uitsluitend toegespitst is op economische problemen, doch het lijdt geen twijfel dat ook talrijke juridische aangelegenheden zich hier aandienen, wat betreft de vorm van de ondernemingen, hun werking, hun fusies, hun fiscaliteit en hun

sociale verplichtingen. Het zal dus meermaals gebeuren dat juristen in het werk van prof. Van den Bulcke onontbeerlijke inlichtingen zullen moeten opsporen. Wij kunnen hier niet langer over dit boek uitweiden, doch moeten er ons toe beperken onze waardering uit te drukken voor de uitgebreide kennis die erin voorkomt, de helderheid van het betoog en de overvloed aan documentatie, die aanleiding gaf tot het vermelden van een bibliografie van meer dan 70 blz. uit de internationale literatuur.

Een kleine brochure uitgegeven door de Kredietbank over "*De kleine- en middelgrote ondernemingen in België*" deelt een aantal summier doch onontbeerlijke gegevens mede betreffende deze soort ondernemingen.

Over het bank- en kredietwezen werd heel wat gepubliceerd, waarin de juristen, die zich specialiseren op het gebied van handels- en economisch recht, belangrijke wetenswaardigheden zullen kunnen vinden.

Het *Tijdschrift voor het Bankwezen* liet een *speciaal nummer* verschijnen waarvan de inhoud hoofdzakelijk gewijd is aan "*de kredietverlening aan het bedrijfsleven*". Naast de inleiding van prof. R. Vandeputte over dit ontwerp vinden we er, samen met enkele franstalige artikelen, een reeks in het Nederlands gestelde studiën waarvan we, gezien de zeldzaamheid van de geschriften op dit gebied hierna vermelden: L. De Bie, *De leasingsfinanciering van het bedrijfsmaterieel*; A. Miller, *Internationale kredietverlening*; A. Verplaetse en J. Smets, *Het kredietbeleid in de Belgische economische politiek*; A. Raport, *Kwantitatieve kredietbeperkingen bij de privé-spaarkassen en assurantiemaatschappijen*; C. De Bièvre, *De kwantitatieve kredietbeperkingen in België beschouwd vanuit het standpunt van het bedrijfsleven*; F. Margot, *De K.M.O. en de kwantitatieve kredietbeperkingen*; C. De Houwer, *Het belang van de kredietverstrekking voor onze ondernemingen*; W. Reynaert, *De kredietverlening en de K.M.O.*; P. Vergote, *Beoordeling van de kredietverlening (relaties kredietnemers - kredietverstrekkers) vanuit het standpunt van de kredietverstrekkers*; E. Thielemans en J.P. Abraham, stelden een synthese samen.

De Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid publiceerde een brochure waarin haar eigen activiteit geschetst wordt onder de titel "*De diverse kredietvormen toegekend door de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid*".

Door de Generale Bankmaatschappij werd een beknopt boek uitgegeven "*Inleiding tot het Bankwezen*" dat een goed overzicht geeft van de in deze tijd zo onontbeerlijke activiteit der banken, waarbij meerdere rechtsproblemen aan de dag komen.

Belangrijke wetenswaardigheden zijn ook te vinden in de brochure die uitgegeven werd ter gelegenheid van de viering van het "*125-jarig bestaan van de Nationale Bank van België*" die plaats had in de maand december 1975 en waarin de verschillende toespraken werden verzameld die bij deze gelegenheid werden gehouden.

De wederwaardigheden die ons land, zoals trouwens alle landen, heeft medegemaakt op monetair gebied, hebben hun stempel gedrukt op heel wat juridische toestanden. De essentiële elementen desaan gaande kan men vinden in een zeer uitgebreid werk dat onlangs gepubliceerd werd door onze Nationale Bank, waarin verschillende studiën voorkomen van H. Van der Wee en anderen, "*De Nationale Bank van België en het monetair gebeuren tussen de twee wereldoorlogen*".

Eindelijk dient nog de grote betekenis onderstreept van het monumentaal werk van dr. Valery Janssens, "*De Belgische Frank. Anderhalve eeuw geldgeschiedenis*", waarin met bewonderenswaardige nauwgezetheid, met reusachtige kennis en met een geweldige documentatie de tribulaties verteld worden die onze munt heeft meegemaakt sedert het onafhankelijk bestaan van ons land.

Laten wij eindelijk nog aanstippen het boekje dat werd uitgegeven door prof. R. Vandeputte, "*Wat ik rondom mij zag*". Prof. Vandeputte, die gedurende vele jaren de voorzitter is geweest van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en daarna gouverneur is geworden van de Nationale Bank van België, is op zeer intense wijze betrokken geweest bij alle belangrijke gebeurtenissen in verband met de economische éénmaking van Europa en bij de internationale besprekingen betreffende monetaire problemen. Hij is bij deze gelegenheden regelmatig in contact gekomen met de meest vooraanstaande personaliteiten uit het politieke en economische leven en uit het ambtenaren-korps. Hij heeft aldus een ontzaglijke ervaring kunnen opdoen.

In het boekje dat prof. Vandeputte thans heeft uitgegeven deelt hij een reeks herinneringen mede die uitermate boeiend zijn. In eenvoudige verteltrant schetst hij het tot stand komen en de evolutie van de internationale economische organisaties. Hij deelt het essentiële mede van de belangrijkste vergaderingen aan dewelke hij heeft deelgenomen en, zonder geleerde adstructie, geeft hij zijn indrukken weer die de lezer misschien heel wat meer kennis bijbrengen dan breedvoerige wetenschappelijke werken.

In het tweede gedeelte van het boekje deelt de auteur zijn mening mede over onze staatslichamen en over het bedrijfsleven. Met fijn psychologisch doorzicht worden hier bedenkingen ten beste gegeven betreffende de ambtenarij, de wetgevende macht

en de ministers alsook aangaande de bedrijfsleiders, de macht van het syndicalisme, het Verbond der Belgische ondernemingen, de industrie, de banken, de landbouw en de middenstand. Op eenvoudige en vooral diep-menselijke wijze antwoordt de auteur op de vele vragen die de doorsnee-burger in deze tijd stelt. De maatschappelijke voor- en nadelen van ons tegenwoordig staatsbestel worden met redelijkheid gewikt en gewogen. Dit boek kan men lezen als een roman en het is van belang te onderstrepen dat, niettegenstaande de vele euvelen die de auteur in het licht stelt, hij toch zijn werkje besluit met een optimistische noot.

Tot slot van deze rubriek willen wij nog even wijzen op het boek van de heer Jan Hendrickx, *"Vormen van financieel economische ontwikkelingssamenwerking"* dat een zeer speciaal probleem behandelt, nl. de financiële steun aan de ontwikkelingslanden, waarin met veel kennis van zaken alle modaliteiten worden nagegaan volgens dewelke deze hulp verstrekt wordt en welke de bijzondere positie van België is op dit gebied.

Sociaal recht

In deze sector van het recht werd ook hard gewerkt en werden talrijke boeken en geschriften gepubliceerd.

Prof. Roger Dillemans, die aan de universiteit te Leuven zo zeer de studie van het sociaal recht stimuleert en onder wiens leiding reeds zo menig proefschrift tot stand kwam, heeft nu in de prachtige reeks *"Tweetalige Wetboeken"* uitgegeven door Story-Scientia te Gent zijn *"Wetboek sociaal zekerheidsrecht"* in drie delen, met meerdere toevoegingen aangevuld. Hij heeft echter veel meer gedaan dan dit grote boek op peil te houden. Hij heeft het initiatief genomen van de uitgave van een meer beknopte tekstverzameling betreffende het sociaal recht. Het boek getiteld *"Basiswetgeving sociale zekerheid"* werd tot stand gebracht door prof. R. Dillemans met de medewerking van prof. J. Van Langendonck en mevr. dr. Jur. A.M. Dancot-De Vriendt.

Alle essentiële wetten en koninklijke besluiten die op het sociaal recht betrekking hebben zijn hier samengebracht in kleine druk, op twee kolommen, zodat het boek een enorme hoeveelheid teksten omvat. Men vindt hier alles wat betrekking heeft op de maatschappelijke zekerheid, de werkloosheid en de arbeidsvoorziening, de jaarlijkse vakantie, de kinderbijslagen, de pensioenen, de arbeidsongevallen, de beroepsziekten, de verzekering tegen ziekte en invaliditeit, de wetgeving op de zelfstandigen en op de minder-validen.

Men heeft reeds dikwijls gezegd dat het sociaal recht nog niet rijp is voor een algemene codificatie. Deze basiswetgeving van Prof. Dillemans kan

voorzeker als dusdanig gelden. De uitgave is vooral nuttig voor de studenten en voor hen die in grote lijnen een algemeen overzicht wensen van de sociale wetgeving.

Waar sommige minder essentiële delen niet in dit boek gereproduceerd werden, wordt steeds verwezen naar het grote werk der *"Tweetalige Wetboeken"*.

Prof. Dillemans en zijn medewerkers hebben met dit uitstekende boek aan de studie van het sociaal recht een zeer grote dienst bewezen.

De conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie hebben een belangrijke rol gespeeld in het tot stand komen en in de evolutie van het sociaal recht in vele landen. Welk is juist deze invloed geweest in België en op welke wijze heeft hij zich doen gelden? Deze vraag wordt beantwoord in een lijvig boek in drie delen van de hand van Nicole Daenen en dr. André Beirlaen, *"De betekenis van de conventies van de internationale arbeidsorganisatie in de Belgische rechtssfeer 1910-1969"*. Het boek werd uitgegeven door het Centrum der vrije universiteit Brussel voor de studie van de Belgische betrekkingen met de internationale arbeidsorganisatie. Het bestudeerde tijdperk werd beperkt tot 1969 omdat dit jaar samenviel met het 50-jarig bestaan van de internationale arbeidsorganisatie.

De beide auteurs hebben het werk verdeeld. In het eerste deel heeft Nicole Daenen de conventies besproken betreffende de bescherming van de vrouwenarbeid: de nachtarbeid van de vrouwen; de tewerkstelling van vrouwen in de mijnen; de bescherming van de vrouw voor en na de bevalling en de gelijke bezoldiging van mannelijke en vrouwelijke arbeid van gelijke waarde. In elk van deze kapitels wordt medegedeeld hoe de internationale conventie tot stand kwam, welke betekenis zij heeft voor ons land en op welke manier zij door de Belgische wetgeving werd opgenomen. In het derde deel is Nicole Daenen op dezelfde wijze tewerk gegaan voor de conventies betreffende de beperking van de arbeidsduur in de industrie, in bepaalde industriële sectoren, in de handel en op het bureel, in de glasblazerijen en in de koolmijnen. Doorheen heel het werk doet schrijfster uitschijnen hoe sommige internationale conventies bepalend geweest zijn voor de evolutie van de Belgische wetgeving terwijl andere bijna zonder invloed zijn gebleven.

Dr. André Beirlaen heeft in het tweede deel de conventies besproken aangaande de zeelieden der koopvaardij en de vissers, deze betreffende de werkloosheid en de werkgelegenheid, de vrijheid van vakvereniging, het collectief overleg en de collectieve arbeidsovereenkomsten en uiteindelijk de conventies betreffende de gedwongen arbeid.

Voor elk van deze sectoren worden de normen, uitgevaardigd door het Internationaal Arbeidsbu-

reau, vergeleken met de positieve Belgische wetgeving en wordt opgespoord welke invloed door de internationale normering op het Belgisch recht werd uitgeoefend.

In de conclusie van zijn werk stelt de auteur dat deze invloed eerder gering was. De Belgische wetgever kwam slechts moeilijk tot de ratificatie van ettelijke dezer internationale conventies. Soms was deze trouwens overbodig, omdat de Belgische wetgeving reeds gelijkaardige normen voorzag; dikwijls echter werd de ratificatie geweigerd om weinig overtuigende redenen. De Internationale Arbeidsorganisatie heeft niet steeds aan de verwachtingen die in haar gesteld waren kunnen beantwoorden. Dit vindt zijn oorsprong in het feit dat zij ertoe gehouden was regelingen uit te werken die zowel voor de hooggeïndustrialiseerde landen als voor de ontwikkelingslanden zouden gelden. Dit leidt dan tot compromissen die de conventies voor de ene zowel als voor de andere landen onaanvaardbaar maken.

Als suggestie voor de toekomst stelt de auteur dat het wenselijk zou zijn dat er onderscheiden normen zouden worden uitgewerkt voor geïndustrialiseerde en niet-geïndustrialiseerde landen, al zou zulks gepaard gaan met grote psychologische moeilijkheden; dat er een absolute verplichting tot ratificatie zou kunnen opgelegd worden en dat een degelijk werkend sanctiestelsel zou kunnen voorzien worden.

In het boek van de beide auteurs zullen de beoefenaars van het sociaal recht een schat vinden van gegevens waarover grondig dient nagedacht.

Over de arbeidsongevallen verschenen reeds meerdere boeken van alle omvang en formaat. Thans is er weder een boekje van de pers gekomen getiteld "*Arbeidsongevallen*" van de hand van de heren A. Putteneers, rechter in sociale zaken bij de Arbeidsrechtbank te Antwerpen en dr. jur. J. Van de Ryck, dat in een paar honderd bladzijden met een bijzonder grote helderheid heel de wetgeving op de arbeidsongevallen en de toepassing ervan ontleedt en verklaart.

Het boek bevat de jongste gegevens van wetgeving en jurisprudentie en geeft een overvloed van verwijzingen waardoor de tekst gestaafd wordt.

Een uitstekend boekje voor een eerste oriëntatie op het brede veld van de arbeidsongevallen.

In het Rechtskundig Weekblad (1974-75, kolom 2.605 e.v.) heb ik al het goede medegedeeld dat ik dacht over het belangrijk werk "*Schade aan de mens*", in drie delen, uitgewerkt respectievelijk door dr. J. Van Steenberge, dr. Lahaye en dr. Viaene. Het tweede deel van dit grote werk, dat helemaal van de hand is van dr. Lahaye, bespreekt de "*Evaluatie van de arbeidsongeschiktheid in de*

geneeskunde". Ik heb er reeds op gewezen welke scherpe kritiek er door de auteur wordt uitgeoefend op de wijze waarop thans door de medici de arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld en gemeten, hoe onvolmaakt het aanwenden is van de schalen die toegepast worden en hoe onontbeerlijk het zou zijn, om tot een rechtvaardige schatting te komen, dat door een team van deskundigen deze schatting zou gebeuren door bij het menselijk onvermogen de factor arbeid te betrekken.

Ik verwijs naar de reeds verschenen bespreking voor het onderstrepen van de bijzondere kwaliteiten van dit boek. Ik had de gelegenheid het vóór zijn publikatie in handschrift te lezen, doch het is thans in drukvorm verschenen en als één van de zeer belangrijke werken op het gebied van het sociaal recht verdient het voorzeker een zeer brede verspreiding.

Over allerlei speciale vragen van sociaal recht werden nog kleine monografieën geschreven zoals "*Het recht op een bestaansminimum*" door Hugo Prims, waarin hij het ontstaan exposeert der Wet van 7 augustus 1974 waardoor een recht op een bestaansminimum wordt ingesteld en het Koninklijk Besluit van 30 oktober 1974 commentarieert, waardoor de algemene reglementering wordt uitgestippeld.

Verder: "*De betaalde feestdagen*" uitgegeven door het *Verbond van Belgische Ondernemingen* en "*De uitzendarbeid*", rede uitgesproken door advocaat-generaal J. Ponet op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Antwerpen. In deze mercuriale ontwikkelt de advocaat-generaal de verschillende pogingen die aangewend werden om aan de uitzendarbeid een wettelijk statuut te verlenen, pogingen die tot nog toe zonder resultaat bleven. De spreker wijst op het belang van de jurisprudentie van onze arbeidshoven die op dit gebied thans scheppende wetgevende arbeid verrichten.

In onze welzijnsstaat heeft in de laatste jaren de tragedie van de toestand der gehandicapten meer en meer zowel de openbare opinie als de overheid sensibiliseerd en een groot aantal sociale maatregelen werden genomen om deze ongelukkigen te helpen, ze aan het normale leven aan te passen en hun een bestaanszekerheid te waarborgen.

Dit heeft aanleiding gegeven tot een menigvuldigheid van wettelijke bepalingen, die sporadisch tot stand kwamen en die uitgegroeid zijn tot een werkelijke chaos. In deze doolhof rechte lijnen te trekken, de bestaande maatregelen te ordenen en te systematiseren en voorstellen uit te werken voor een juridisch statuut van de minder-validen in de toekomst is de taak geweest van mevr. Beatrice Wauters-Van Buggenhout, die over dit onderwerp een bijzonder verdienstelijke dissertatie heeft geschreven

onder de titel "*Het juridisch statuut van de minder-validen*".

Het is een werk dat eerbied afdwingt door de grote som arbeid die eraan besteed werd, door de omvang van de kennis en de ervaring die erin verwerkt werden en door de menselijke goedheid die er de leidster van geweest is.

De toestand van de gehandicapten is zeer verschillend van het éne individu tot het andere. Er dienen dus een hele reeks categorieën voorzien en er moet worden nagespeurd welke maatregelen er ten opzichte van elke categorie werden genomen en nog dienen genomen te worden. Dat dit aanleiding geeft tot grote begripsverwarring ligt voor de hand en de auteur heeft zich ingespannen om aangaande de begrippen en de terminologie die in de wetgeving gebruikt worden duidelijkheid te brengen. Wij vinden dan in het boek een volledige uiteenzetting van de sociale zekerheids- en verzorgingsregelingen die voor de gehandicapten werden getroffen met de vermelding van de kenmerken die in aanmerking komen, de instellingen die werden opgericht en de resultaten die werden bereikt. Van groot belang is dat na elk hoofdstuk mevr. Wauters besluiten trekt waarin ze haar eigen visie doet kennen.

Het blijkt uit deze dissertatie dat er reeds zeer veel gedaan werd en dat reeds belangrijke resultaten werden bekomen. De beginselen waarop het beleid t.o.v. de gehandicapten gesteund was worden uitgestippeld doch de auteur meent dat het geboden is in onze welzijnsstaat deze principes te realiseren in voorstellen tot hervorming en aanvulling van de bestaande voorzieningen en tot het vestigen van een volwaardig juridisch statuut van de minder-validen. Deze voorstellen tot hervorming zijn talrijk en hebben betrekking zowel op de uitbouw van een infrastructuur als op de medische, professionele, financiële, sociale en culturele voorzieningen die in de toekomst zouden dienen verwezenlijkt te worden.

Een zeer uitgebreide bibliografie vult het boek aan. Het werk van mevr. Wauters-Van Buggenhout is een groot proefschrift en een meesterlijke bijdrage tot het sociaal recht.

Over hetzelfde onderwerp verscheen een beknopte verhandeling in de CEPESS-bladen, "*Het nieuwe stelsel van tegemoetkomingen aan minder-validen*", waarin het essentiële van de sociale problematiek op dit gebied wordt samengevat.

Het "*Verslag over de ziekteverzekering*" van de hand van de koninklijke commissaris, de heer Petit, dat gepubliceerd werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers, is een uiterst gewichtige bijdrage om in deze tak van het sociaal recht noodzakelijke verbeteringen aan te brengen, de prestaties tot hun werkelijke noodzakelijkheid te herleiden, de financiële toestand te saneren en alle maatregelen

te zien nemen die in redelijkheid de taak van de overheid in goede banen zullen leiden.

Dit verslag van de koninklijke commissaris is meer dan een politiek document, al werd het uitgegeven in de reeks der parlementaire stukken van de Kamer, het is een wetenschappelijk werk van eerste rang.

Na een historische inleiding over de ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt de administratieve structuur ervan beschreven en de financiering onderzocht, zowel voor het stelsel der werknemers als voor dat der zelfstandigen. Niettegenstaande de vele verbeteringen die door de ziekteverzekering tot stand kwamen, kan niet gezegd worden dat zij volledig in haar opzet is geslaagd. Er doet zich in het budget een enorm deficit voor dat de auteur uitvoerig berekent aan de hand van alle mogelijke statistieken. De uitgave voor de gezondheidszorgen overschrijden in belangrijke mate de verhoging van het nationaal inkomen. De koninklijke commissaris zoekt met grote realiteitszin naar de oorzaken van dit deficit, die hij zowel technisch als psychologisch ontleedt en hij komt tot het ontwikkelen van voorstellen tot hervorming van de financiering, waarbij grondige besprekingen voorkomen van allerlei problemen die thans de openbare opinie beroeren zoals de toestand van de geneesheren, de vestiging van de apothekers, de kostprijs der geneesmiddelen, de uitbating van ziekenhuizen en de noodzakelijke controle.

Aangaande al deze punten worden door de auteur suggesties gedaan die de parlementsleden diep moeten doen nadenken en die, naar wij mogen hopen, een aanzienlijke verbetering in de toestand zullen kunnen brengen.

In elk geval verscheen er tot nog toe geen grondiger en beter werk over het behandelde vraagstuk en vonden wij nergens zoveel onbetwistbare documentatie als in dit boek samengebracht werd.

In de rede die hij heeft uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent heeft de heer eerste advocaat-generaal V. Vandermeersch als onderwerp gekozen "*Sport en sociaal recht*". Hij bespreekt hierin de verschillende wetgevende bepalingen die tot stand zijn gekomen in verband met de uitoefening van de sport en de sociale voorzieningen die voor sportbeoefenaars in het leven werden geroepen. Uit deze rede blijkt hoeveel delicate punten nog onopgelost zijn en de wetsvoorstellen worden aangestipt die ingediend werden om deze betwiste punten te beslechten.

Volledigheidshalve halen wij hier nog een paar geschriften aan die een meer historisch-politiek karakter hebben, zo het uitgebreid werk in twee delen van Louis Brouwers, "*50 jaar christelijke werkgeversbeweging in België*" en de door CEPESS uitge-

geven brochure *"De Maatschappelijke Zekerheid. Een vergelijkend overzicht van de standpunten van de christelijke sociale organisaties"*.

Fiscaal recht

De heer A. Tiberghien gaf in Nederland een werkje uit *"De Belgische belastingen"*, waarin een algemeen overzicht wordt gegeven van het belastingstelsel in ons land, dat een goede inleiding uitmaakt voor de studie van deze rechtstak.

Ter gelegenheid van zijn 50-jarig bestaan gaf het *"Bulletin der belastingen"* een Jubileumnummer uit, met enkele interessante studiën van de hand van specialisten, die we hier enkel kunnen vermelden nl.: Fr. Loeckx, *50 jaar Bulletin*; Dienst van de gerechtelijke geschillen; De Rechtspraak in het Bulletin der Belastingen; R. Taverniers, *De "non bis in idem" regeling inzake Belgische inkomstenbelastingen van 1919 tot heden*; V. Hepers, *Praktische oefening betreffende de vennootschapsbelasting, Aanslagjaar 1975*; F. Moeneclaeys, *De met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen*; J. Reniers, *De rijksmiddelenbegroting*.

Een werk dat thans nog ter pers is, doch dat binnen zeer afzienbare tijd zal verschijnen dient hier reeds aangekondigd, omdat het voorzeker een van de prachtigste aanwinsten zal zijn van de Vlaamse rechtsliteratuur op het gebied van het fiscaal recht. Het gaat om het boek van de heer O. Van Acoleyen *"Successierecht"*. Dit boek wordt uitgegeven door de fiscale hogeschool te Brussel waar de heer Van Acoleyen doceert. De auteur is een specialist op het gebied van het fiscaal recht en is sedert vele jaren werkzaam bij de Centrale Administratie der Registratie- en Domeinen. Hij paart aan een diepgaande wetenschappelijke onderlegdheid een zeer brede ervaring, die het hem mogelijk hebben gemaakt over het successierecht een boek te schrijven, zoals wij er in ons land nog geen hadden, ook niet in de Franse taal. Ik heb de gelegenheid gehad de tekst van dit werk in handschrift in te zien en ik sta vol bewondering voor de grote waarde van dit boek, waardoor het onderwerp werkelijk wordt uitgeput. De wetgeving wordt volledig gecommentarieerd en toegelicht met ontelbare verwijzingen naar de gerechtelijke en administratieve beslissingen. De tekst wordt tevens geïllustreerd door een aanzienlijk aantal praktische voorbeelden en berekeningen. Geen enkel probleem werd in de schaduw gelaten en het dient onderstreept dat dit boek de vrucht is van een heel leven gewijd aan de studie van het behandelde onderwerp. De volledigheid die de auteur heeft nagestreefd heeft aan dit werk een zeer grote uitbreiding gegeven, zodat het wel 1200 bladzijden zal behelzen. Wanneer het binnen enkele weken in druk

zal verschenen zijn zullen wij er een meer uitgebreide bespreking in het Rechtskundig Weekblad over publiceren. Laten we enkel van nu af reeds bevestigen dat we hier staan voor een meesterwerk waarop onze Vlaamse rechtsliteratuur fier mag zijn en dat de basis zal blijven zowel voor de wetenschappelijke studie als voor de praktijk van het successierecht.

In het boek van de heer P. Van Bellingen *"Meerwaarde en inkomenshervreiding in België"* wordt de rol van de fiscaliteit hierbij uitgestippeld.

De heer André Brabant schreef nog een werk over een beperkt onderwerp *"De fiscaliteit op het gebied van de huisvesting"*.

Rechtsgeschiedenis

Ook de beoefening van de rechtsgeschiedenis werd gedurende het vorig gerechtelijk jaar niet vergeten.

De heer onderzoeksrechter P.H. Van Hille schonk ons een boek over *"De gerechtelijke hervorming van Keizer Jozef II"*. Schrijver heeft reeds naam verworven door verschillende historische geschriften betreffende de toestand van onze rechtsmachten op het einde van de 18e en het begin van de 19e eeuw. Het nieuw werk van de heer Van Hille past in het kader dat hij zich voor zijn studie heeft uitgekozen. Wij vinden hier een synthese van de gerechtelijke hervormingen die door Keizer Jozef II werden aangevat met de allerbeste bedoelingen, doch die in onze gewesten met veel ongenoegen werden ontvangen en slechts zeer korte tijd in werking zijn gebleven. Een hele reeks pikante bijzonderheden maken dit boek tot een uiterst boeiende lectuur. Uiteindelijk brengt de schrijver nog een parallel tussen de hervormingen op gerechtelijk gebied die door Jozef II werden ingesteld en de hervormingen die verwezenlijkt werden door het bestuur van generaal De Gaulle en door ons tegenwoordig nieuw Gerechtelijk Wetboek.

Het boek bevat verder een volledige lijst van al de magistraten en gerechtelijke ambtenaren die in de besproken periode in functie waren, met aanduidingen betreffende hun herkomst en hun verdere lotgevallen, waaromtrent de gegevens uit de archieven dienden opgedolven.

Op een domein dat tot nog toe weinig aanleiding gaf tot historische studie, nl. dat van zeeverzekering, werd thans een boek gepubliceerd door Henry L.V. De Groote, *"De zeeassurantie te Antwerpen en te Brugge in de 16de eeuw"*, dat uitgegeven werd door de Marine Academie.

Het is de vrucht van een omvangrijk archiefonderzoek waarin het ontstaan en de historie van de zeeverzekering in de Nederlanden wordt geëxposeerd met zowel historische als juridische beschouwingen,

vooral betreffende de 16-eeuwse Antwerpse polissen van zeeassurantie. Verder wordt hier heel de organisatie van de zeeverzekering te Antwerpen beschreven met de vermelding van de rol die vervuld werd door alle tussenpersonen die erbij betrokken waren. Er wordt langer stilgestaan bij enkele vooraanstaande figuren zoals Juan Henriquez. Schrijver schetst een kort overzicht van de zeeassurantie te Antwerpen na de 16de eeuw en deelt in zijn boek een uitvoerige bibliografie mede alsook de reproductie van enkele 16-eeuwse zeeverzekeringopolissen.

Stippen wij volledigheidshalve nog aan de studie van P. Vandewalle "*Belastingbetalers in de Kassel-*

rij Veurne 1759-1795", met interessante lokale gegevens.

Bovenstaand beknopt overzicht, hoe onvolledig ook, toont op welke intense wijze er in Vlaanderen het vorig jaar wetenschappelijke arbeid op het gebied van het recht werd gepresteerd. Wat een hoeveelheid boeken en geschriften! Wat al meesterlijke doctrinale werken; wat een weelde van voortreffelijke proefschriften! Kwalitatief is het gerechtelijk jaar 1975-1976 voorzeker een van de vruchtbaarste geweest voor onze Vlaamse rechtsliteratuur.

Ridder René VICTOR

BIBLIOGRAFIE DER VLAAMSE JURIDISCHE WERKEN VERSCHENEN GEDURENDE HET GERECHTELIJK JAAR 1975-76

ALGEMENE RECHTSTHEORIE

Storme Marcel, Het recht als bevrijding. (Thorbecke-Colleges I). Leiden, Universitaire pers, 1975, 34 blz.

Dumon F., De opdracht van de hoven en rechtbanken. Enkele overwegingen. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 1 september 1975). Antwerpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1975, 111 blz.

BURGERLIJK RECHT

Delva W. e.a., Post-universitaire lessen over gezinsrecht. Tijdschrift voor Privaatrecht, 1975, nr. 1-2, blz. 5-408.

Kredietbank, De vrouw in onze samenleving: economisch en juridisch benaderd. Brussel, Kredietbank, 1975, 32 blz.

Van Look M., Het juridisch rolpatroon. Brussel, Kredietbank, 1976, 78 blz.

A.S.L.K., Financiële positie van de gehuwde vrouw. Brussel, Alg. Spaar- en Lijfrentekas, 1975, 79 blz.

Smout Leopold, Trouwboekje (Administratief Lexicon). Brugge, Die Keure, 1975, 59 blz.

Pauwels Albert en Raes Paul (met medewerking van De Witte Marcel), Bestendig handboek huishuur en handelshuur. (Voorwoord van Robert Pirson), Brussel, Excelsior, 1976, (losbladig).

Moriau H. en Van Camp E., Hoe bereken ik mijn huur? Antwerpen, Algemeen Eigenaarssyndikaat, 1976, 70 blz.

Van Bever H., Afpaling. (Algemene praktische rechtsverzameling). Gent, E. Story-Scientia, 1975, 79 blz.

Vandenbergh Hugo, Zakenrecht. Brussel, Aurelia Books, 1976, III, 413 blz.

Vandenbergh H., Voorrechten en hypotheeken. Brussel, Aurelia Books, 1975, 109 blz.

Kokelenberg J., De onroerende voorrechten, een case-study in verband met de aktualiteit van het Belgisch voorrechtensysteem, Leuven, Acco, 1975, 578 blz.

Vanquickenborne Marc, Het regres van de in solidum veroordeelde schuldenaar. Antwerpen, Standaard Wetensch. Uitgeverij, 1975, 153 blz.

Vandeur Mathieu, Schadeloosstelling volgens gemeen recht. Bree, Eigen beheer, 1975, 210 blz.

Cousy Herman (en Groen H.A.), De betekenis van de overheidsvergunning voor de privaatrechtelijke aansprakelijkheid in Nederland en België. (Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland). Zwolle, Tjeenk Willink, 1975, 71 blz.

Bricmont Georges en Philips Jean-Marie, De aannemer van private werken. (Administratief Lexicon), Brugge, Die Keure, 1976, 79 blz.

GERECHTELIJK RECHT

Storme Marcel en Maresceau Marc, Europese rechtspleging en rechtspraak. Handleiding over de rechtsbescherming voor het Europese Hof van Justitie en voor de nationale rechtscollèges. Gent, E. Story-Scientia, 1975, 165 blz.

Delange R. (Proc.-gen.), Optreden van het Hof van Cassatie bij onttrekking van de zaak aan de rechter en verwijzing van een rechtbank naar een andere. Brussel, E. Bruylant, 1974, 24 blz.

Mertens Paul (met de medewerking van Alfons Brackeva, Marcel Briers, Theo Buyck, Paul De Ridder, Louis De Troy en Marcel Vandenhende). De betekening in het buitenland (bij deurwaardersexploot), Antwerpen, Uitg. Vlaamse Conferentie van Gerechtsdeurwaarders, 1975 (losbladig).

—, De advokatuur: meer stand dan bijstand. De rechtshulp in België ontleed. Z. pl., Advokatenkollektieven en wetswinkels van België, 1976, 100 blz.

Vlaams Rechtsgenootschap - Congres. Leuven, Wetswinkel, 1976, verschillende nummeringen der blz.

Swennen Henri (onder leiding van), Juridische organisatie van het vrij beroep. (Verslag ter voorbereiding van het XVIIe interuniversitair Rechtscongres van het Vlaams Rechtsgenootschap te Antwerpen, 5-7 februari 1975). Deurne, A.E. Kluwer, 1975, 168 blz.

STAATSRECHT

Mast André, Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht (5e geheel opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave). Gent, Story-Scientia, 1975, 482 blz.

Mast André, Wetboek publiek recht met bijzondere wet-

ten en besluiten. Derde deel, Tweektalige Wetboeken, Gent, E. Story-Scientia, 1975, losbladig.

De Meyer J., Mast A., Rimanque K. en Vermeulen P., Adviezen over de hervorming van de Staat. Antwerpen, UIA, 1976. Ook verschenen in het Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, 1975, blz. 326-463.

Colloquium Hervorming der instellingen. Activiteitsverslag, Antwerpen, 1976, UIA, 111 blz.

Alen A., Poging tot een juridische begripsomschrijving van unitarisme, centralisatie, deconcentratie, decentralisatie, regionalisme, federalisme en confederatie (onder de auspiciën van de Minister voor hervorming der instellingen). Heule, U.G.A., 1975, 110 blz.

Piot Fernand, De gewestvorming in het Belgisch staatsbestel. Brussel, CEPES, 1975, 160 blz.

Verschillenden, Vervroegde verkiezingen. Res Publica. Speciaal nummer geheel gewijd aan de verkiezingen van 10 maart 1974. Brussel, Belgisch Instituut voor Wetenschap der politiek, 1974, nrs. 3/4, blz. 347-572, (Nederlandse bijdragen).

Craenen G. (en Prakke L.), De positie van een demissionair Kabinet in Nederland en België. (Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland). Zwolle, Tjeenk Willink, 1975, 93 blz.

De Vroede M., Le mouvement flamand en Belgique. Antwerpen, Kultuurraad voor Vlaanderen, 1975, 100 blz.

De Vroede M., The Flemish Movement in Belgium. Antwerpen, Kultuurraad voor Vlaanderen, 1975, 97 blz.

Todts Herman, Van gemeenschap tot gemeenschap. De onvoltooide symfonie. Leuven, Davidsfonds, 1975, 260 blz.

Vos-Gevers Louis en Lieve, Dat volk moet herleven. Het studententijdschrift "De Vlaamse Vlagge", 1875-1933. Gent, z.n. van uitg., 1976, 319 blz.

Beeckman P.F., De studentenrevolte van 1924-25 te Leuven. Kapellen, De Nederlandsche Boekhandel, 1975, 44 blz.

Grootaers Jan, Achiël Van Acker in het Parlement 1927-1974. Brussel, Belgisch Instituut voor wetenschap der politiek, 1975, 142 blz.

Buning Dr. Lammert, Het strijdbare leven van J.B. Domela Nieuwenhuis Nyegaard, Vlaming door keuze. (Mensen in hun tijd). Uitg. "Alternatief", 1976, 212 blz.

Delvo Edgard, Sociale collaboratie. Pleidooi voor een volksnationale sociale politiek. (Ingeleid door prof. dr. K. Van Isacker). Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1975, 266 blz.

Van den Wyngaert Mark, Het beleid van het Comité van de Secretarissen-generaal in België tijdens de Duitse bezetting 1940-1944. Brussel, Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Klasse der Letteren, 1975, 326 blz.

Tommissen P., Over en in zake Carl Schmitt. Brussel, Eclectica, Economische Hogeschool Sint-Aloysius, 1975, 174 blz.

STRAFRECHT

Dellaert R. e.a., Criminologie als interdisciplinaire menswetenschap. Leuven, Acco, 1975, 156 blz.

Huyse J., 75 miljard, om wat te doen? De justitiebegrotingen van 1966 tot 1975. (Centrum voor interdisciplinaire Studie van de strafrechtsbedeling. Werkdocument 2). Leuven, Acco, 1975, 55 blz.

Matthijs J., Een dringende noodzaak: het systematiseren en het opbouwen van een zelfstandig gestructureerd economisch strafrecht en strafprocesrecht. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 1 september 1975). Antwerpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1975, 103 blz.

Verheyden R., De probatie tussen toekomst en verleden. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Antwerpen op 1 september 1975.) Ant-

werpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1975, kol. 513-560.

Dupont Lieven, Verlating van familie. (Algemene praktische rechtsverzameling). Gent, E. Story-Scientia, 1975, 112 blz.

Dupont J. en Peters T., Hold-up. Beeldvorming en beleid (met voorwoord van dr. L. Van Outrive). Leuven, Acco, 1975, 118 blz.

—, Verschillenden, Het slachtoffer. (Bijzonder nummer van het "Tijdschrift voor sociale wetenschappen" gewijd aan het Colloquium ingericht door de Faculteitskring Lombrosiana en de oud-studentenkring Criminologie van de Rijksuniversiteit te Gent), Gent, 20e jg., nrs. 3 en 4, 1975, blz. 223-359.

De Nauw Alain (von Brucken Fock E.P. en Heyder A.), De rechtspositie van de gedetineerde in Nederland en België. (Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht in België en Nederland). Zwolle, Tjeenk Willink, 1975, 92 blz.

Ghysels Frans, Verkeerswetgeving aangevuld met bijkomende teksten en passend commentaar. Antwerpen, Vlaamse Automobilistenbond, 1976, (losbladig).

Poté R.J. en Biesemans H., De Nieuwe Verkeerswetgeving 1976, Antwerpen, Maarten Kluwer's Intern. uitg. ondern., 1976, 262 blz.

ADMINISTRATIEF RECHT

Mast André, Overzicht van het Belgisch Administratief recht (6e druk). Gent, Story-Scientia, 1975, 503 blz.

—, Naar een nieuwe gemeentewet voor beter management: Congres van Brussel. Brussel, Vereniging van Belgische steden en gemeenten, 1975, 44 blz.

Depré Roger, Modern gemeentemanagement en de rol en functie van de gemeenteontvanger. Brussel, Instituut Administratie-Universiteit, 1974, 75 blz.

Van Vynckt Luc, De gemeenteontvanger. (Administratief Lexicon), Brugge, Die Keure, 1975, 114 blz.

De Kinder Roger, Decentralisatie en voogdij (Rede uitgesproken naar aanleiding van de opening van de gewone zitting van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen.) Gent, Provincieraad van Oost-Vlaanderen, 1974, 25 blz.

Coessens Rafaël, Overheidsaansprakelijkheid voor de staat van de weg. (Proefschrift). Brussel, Hoger Instit. voor bestuurs- en handelswetensch., 1976, 125 blz.

De Suray Jacques, Inleiding tot de wetgeving inzake ruimtelijke ordening. Brussel, Ets. E. Bruylant, 1975, 148 blz.

Nuyts Herman, Democratie — participatie — ruimtelijke ordening. De toestand in de Vlaamse gemeenten. Leuven, Acco, 1975, 200 blz.

Kluyssens Pierre e.a., Ecologisch Repertorium — Juridisch Compendium. Brussel, Stichting Leefmilieu onder de auspiciën van de Kredietbank, 2 dl., 1976, losbladig.

Kinsbergen, A., Schreeuwen om stilte. Enkele beschouwingen over lawaai bestrijding. (Rede uitgesproken ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de Provincieraad te Antwerpen). Antwerpen, Uitg. Provincieraad van Antwerpen, 1975, 63 blz.

Myncke, Prof. dr. H. en Vandenberghe, Prof. dr. H., Geluid en geluidshinder. (Monografieën Leefmilieu Nu), Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1975.

Bernaerts Elisabeth, Geluidshinder, richtlijnen voor de gemeenten: model van politiereglement. Brussel, Gemeentekrediet van België, 1974, 62 blz.

Van Moeseke P. en Tavernier K., Het huis staat in brand - Bevolking en bevuiling. (Referaten van het Colloquium over ecologische problemen te Leuven op 19 en 20 oktober 1973). Antwerpen, Standaard Wet. Uitg., 1975, 274 blz.

De Man Robert-Damiaan, Commentaar op de Bevolkingsreglementering. (herwerkte uitgave). Heule, Uitg. U.G.A., 1975, losbladig.

Sacré M., Jacht en vogelvangst. Particuliere wachters. Wapens en munitie. Riviervisserij. Heule, Uitg. U.G.A., 1975, losbladig.

Schreder Pol, Facultatieve lijkverbranding. (Administratief Lexicon), Brugge, Die Keure, 1975, 29 blz.

HANDELS- EN ECONOMISCH RECHT

Van Gerven Walter, Handels- en economisch recht. Deel I. Ondernemingsrecht. (Beginselen van Belgisch privaatrecht XIII). Antwerpen, Standaard Wetensch. Uitg., 1975, 584 blz.

Nelissen J.M., De rekening courant. Antwerpen, Maarten Kluwer's Intern. Uitg. ondern., 1976, 406 blz.

Van den Bergh J., Afbetalingsovereenkomsten. Financieringshuur. Brouwerijovereenkomsten (2e uitg. bewerkt en aangevuld door *De Caluwé A.*). Algemene Practische Rechtsverzameling. Gent, E. Story-Scientia, 1975, 570 blz.

Stuyck Julien, Agressieve verkoopmethoden. Rechtsvergelijkende studie i.v.m. de bescherming van de consument tegen onbehoorlijke beïnvloeding door de detailhandel. Leuven, Acco, 3 dl., 1975, 933 blz.

Van den Bulcke D., De multinationale onderneming. Een typologische benadering. Rijksuniversiteit Gent, Seminarie voor toegepaste economie, 1975, 480 blz.

..., De kleine en middelgrote ondernemingen in België. Brussel, Kredietbank, 1976, 28 blz.

Vandepotte Robert e.a., De kredietverlening aan het bedrijfsleven. Tijdschrift voor het bankwezen, speciaal nummer, Brussel, 1975/7, blz. 535-774.

..., De diverse kredietvormen toegekend door de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid. Brussel, Nat. Mij. voor Krediet aan de Nijverheid, 1975, 60 blz.

..., Inleiding tot het bankwezen. Brussel, Generale Bankmaatschappij, 1975, 107 blz.

..., Honderdvijfentwintigjarig bestaan van de Nationale Bank van België: toespraken gehouden tijdens de academische zitting van 10 december 1975. Brussel, Drukkerij der Nationale Bank, 1975, 24 blz.

Van der Wee H. e.a., De Nationale Bank van België en het monetaire gebeuren tussen de twee wereldoorlogen. Brussel, Nationale Bank van België, 1976, 548 blz.

Janssens Dr. Valery, De Belgische frank. Anderhalve eeuw geldgeschiedenis. Antwerpen, Standaard-Uitgeverij, 1976, 456 blz.

Vandepotte R., Wat ik rondom mij zag. Antwerpen, Standaard Uitg., 1975, 110 blz.

Hendrickx Jan, Vormen van financieel-economische ontwikkelingssamenwerking. Brussel, Economische Hogeschool Sint-Aloysius (Eclectica), 1975, 123 blz.

SOCIAAL RECHT

Dillemans R., *Van Langendonck J.*, *Dancot-Devriendt A.M.*, Basiswetgeving Sociale Zekerheid. Gent, E. Story-Scientia, 1975, 457 blz. (2 kol.).

Daenen Nicole en *Beirlaen André*, De betekenis van de konventies van de internationale arbeidsorganisatie in de

Belgische rechtssfeer 1919-1969. 3 dl. (dl. I, Daenen N., dl. II, Beirlaen A., dl. III, Daenen N.), Brussel, Uitg. Vrije Universiteit, 1975, 111, 468 en 131 blz.

Putteneers A. en *Van de Ryck J.*, Arbeidsongevallen. Antwerpen, De Verzekeringswereld, 1976, 200 blz.

Lahaye D., Schade aan de Mens. Deel II. Evaluatie van de arbeidsongeschiktheid in de geneeskunde. (Tweede deel van het werk: Schade aan de Mens door D. Lahaye, J. Viaene en J. Van Steenberge). Antwerpen, Maarten Kluwer's Intern. uitg. onderneming, 1975, 374 blz.

Prims Hugo, Het recht op een bestaansminimum. Brussel, CEPES-bladen, 1974, 56 blz.

..., De betaalde feestdagen. Brussel, Verbond van Belgische ondernemingen, 1974, 42 blz.

Ponet J., De uitzendarbeid. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Antwerpen op 1 september 1975.) (Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad.) Antwerpen, 1975, 32 blz.

Wauters-Van Buggenhout Dr. jur. Beatrice, Het juridisch statuut van de minder-valide. Gent, Story-Scientia, 1976, 582 blz.

..., Het nieuwe stelsel van tegemoetkomingen aan minder-validen. Brussel, CEPES-bladen, 1975, 47 blz.

Petit ... (Koninklijke commissaris), Verslag over de ziekteverzekering. Brussel, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 1976, 535 blz.

Vandermersch V., Sport en sociaal recht. (Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent op 2 september 1975). Antwerpen, Overdruk uit het Rechtskundig Weekblad, 1975, 51 blz.

Brouwers Louis, Vijftig jaar christelijke werkgeversbeweging in België. Brussel, Unipac-België, 1975, 2 dl., 517 en 648 blz.

..., De maatschappelijke zekerheid. Een vergelijkend overzicht van de standpunten van de christelijke sociale organisaties. Brussel, CEPES-bladen, 1975, nr. 2, 29 blz.

FISCAAL RECHT

Tiberghien A., De Belgische belastingen. Deventer, Kluwer, 1975, 77 blz.

Bulletin der belastingen. Jubileumnummer 1925-1975.

Brabant André, De fiscaliteit op het gebied van de huisvesting. Brussel, Nationaal Instituut voor de huisvesting, 1975, 80 blz.

Van Acoleyen O., Successierecht. Brussel, Fiscale Hogeschool 3 dl., 1976, (ongeveer 1200 blz.). Ter pers.

RECHTSGESCHIEDENIS

Van Hille Ph., De gerechtelijke hervorming van Keizer Jozef II. Tielt, Uitg. Veys, 1975, 245 blz.

De Groote Henry L.V., De zeeassurantie te Antwerpen en te Brugge in de 16e eeuw. Antwerpen, De Branding, 1976, 182 blz.

Vandewalle P., Belastingbetalers in de Kasselrij Veurne: 1750-1795. Oostende, Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, 1975, 201 blz.

Ten gevolge van de omvang van het hoofdartikel hebben wij ons verplicht gezien de rubrieken rechtspraak, boekbespreking, Europees recht en necrologie naar het volgend nummer te verschuiven.

De Redactie.

BALIELEVEN

Verbond van Belgische Advocaten Congres te Gent op 2 oktober 1976

Het congres van het Verbond te Namen op 27 september 1975 bracht niet enkel een interessante en aangename dag, het heeft ook concrete gevolgen gehad. Mede dank zij dit congres werd een aanzienlijke verbetering doorgevoerd van het stelsel inzake wezengeld en verschillende andere uitkeringen door de Voorzorgskas van Advocaten; en het laat zich aanzien dat het probleem van een behoorlijk pensioen voor de advocaten spoedig in zijn volle omvang zal worden onderzocht en aangepakt.

Het thema van het aanstaande congres op 2 oktober te Gent werd gekozen met het duidelijk oogmerk de weg voor praktische hervormingen te effenen.

De "toevloed van jonge advocaten" gedurende de laatste jaren heeft het aantal advocaten in het land sprongsgewijs doen stijgen van gemiddeld rond de 3.500 tot meer dan 5.000. Dit stelt klemmende vragen van oriëntering en opleiding, zowel aan de universiteit als aan de balie. Maar houdt dit ook geen nieuwe mogelijkheden in voor het opvangen van leemten in de rechtshulp? Zullen wij, inzake rechtshulp aan on- en minvermogenenden, achterop geraken in vergelijking met wat in aangrenzende landen gebeurt? En biedt deze toevloed van jonge krachten geen basis voor een nieuwe aanpak voor de rechtshulp aan kleine en middelgrote bedrijven?

Voor een gulle en hartelijke ontvangst staan onze Gentse confraters in. De preadviezen zult U tijdig vooraf ontvangen. Willen wij tot concrete verwezenlijkingen komen dan is een talrijke actieve deelneming vooral van vele jonge confraters onontbeerlijk.

PROGRAMMA VAN HET CONGRES

Zaterdag 2 oktober 1976

- 9 u. Onthaal van de deelnemers in de Rijksuniversiteit, Oud-Rectoraatsgebouw, Voldersstraat 9, waar ook de werkvergaderingen plaats hebben.
- 9 u. 30 Verwelkomend door de Stafhouder van de Balie te Gent.
Toespraak van de Voorzitter.
Algemene statutaire vergadering.
— Verslagen van de Secretarissen-Generaal en van de Penningmeester-Generaal.
— Statutaire verkiezingen.
- 10 u. - 12 u. 30 Werkvergadering:
— "Opleiding voor de balie, universitaire aspecten".
— "Toegang tot de balie en vorming tijdens de stage".
Bespreking.
- 12 u. 30 Aperitief en lunch: Raadskelder (onder het Belfort), St.-Baafsplein.
- 14 u. 30 - 18 u. Toespraak door de Deken van de Nationale Orde van Advocaten.
Werkvergadering:
— "Rechtshulp voor on- en minvermogenenden".
— "Rechtshulp aan kleine en middelgrote bedrijven".
Bespreking.
- 18 u. 30 Receptie.
- 20 u. 30 Diner in Salons Carlton, Hoogstraat, 21, Gent (avondkledij).

Er wordt voor simultaanvertaling gezorgd op de vergaderingen.

De kandidaturen voor de vrijkomende mandaten worden, met het oog op de statutaire verkiezingen vóór 26 september verwacht bij de Secretaris-Generaal, mr. Ludovic De Gryse, Messidorlaan 206, te 1180 Brussel.

Wij hopen het genoeg te hebben U te mogen verwelkomen, samen met uw echtgenote, (echtgenoot) of andere leden van uw familie, voor wie in een programma is voorzien gedurende de werkvergaderingen.

Secretariaat van het Verbond van Belgische Advocaten, Gerechtsgebouw Brussel, tel. 02/512.56.82.

PROGRAMMA VAN DE WERKVERGADERINGEN

- Algemeen thema: "De toevloed van jonge advocaten"
- Opleiding voor de balie, universitaire aspecten
preadviseurs: mrs. M. Storme en L. Van Parys van de balie te Gent
 - Toegang tot de balie en vorming tijdens de stage
preadviseur: mr. J. Henry van de balie te Luik
 - Rechtshulp voor on- en minvermogenenden
preadviseur: mr. P. Van Malleghe van de balie te Gent
 - Rechtshulp aan kleine en middelgrote bedrijven
preadviseurs: mrs. R. Dalcq en Fr. Glansdorff van de balie te Brussel.

ALGEMENE INLICHTINGEN

1. Inschrijvingen: door middel van inschrijvingsformulier.
 2. Inlichtingen: op het secretariaat van het Congres: bij mr. Paul De Cordier, Godshuizenlaan 201, 9000 Gent — Tel. 091/25.84.39 (tussen 14 en 16 u.) of op het secretariaat van het Verbond, Gerechtsgebouw, Brussel, tel. 02/512.56.82.
- De deelnemingskaarten en -documenten zullen toegezonden worden onmiddellijk na ontvangst van het inschrijvingsformulier en van de betaling.

Op de congresdag zal het secretariaat gevestigd zijn in de Rijksuniversiteit, Oud-Rectoraatsgebouw, Voldersstraat 9 — Tel. 091/25.75.71 en 23.38.21.

Onthaal van de deelnemers: Oud-Rectoraatsgebouw.
De werkvergaderingen worden eveneens gehouden in de Rijksuniversiteit, Oud-Rectoraatsgebouw.

Parkeergelegenheid: vóór het gerechtsgebouw, aan het Koophandelsplein. Betalende parkeergarage: aan de Korte Meer.

3. Hotels: Het congrescomité te Gent zorgt voor hotelreservering, hotels van verschillende klassen werden benaderd.

Confraters die logies wensen te reserveren worden verzocht hun voorkeur te vermelden op het inschrijvingsformulier; er zal rekening mee gehouden worden in de mate van het mogelijke.

Afsluiting van reservering: 15 september.

4. Avondfeest: omkleedingsmogelijkheid in Salons Carlton, Hoogstraat 21, Gent, voor diegenen die niet te Gent logeren (te vermelden in het vakje ad hoc op inschrijvingsformulier).

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN

Union internationale des Avocats — Studiedag over leasing op 13 september 1976 te Genève

Op 13 september 1976 houdt de Union internationale des Avocats te Genève een studiedag die gewijd is aan de juridische problemen van leasingverrichtingen tussen inwoners van verschillende landen en aan de waarborgen.

Er wordt gerekend op de deelneming van een honderdtal personen, in hoofdzaak advocaten en bankiers.

Het debat wordt geleid door mr. Cecil Wray van de Balie te New York en door de heer Pierre Champion, die de First National Bank of Boston te Parijs vertegenwoordigt, en volgens een door deze beiden opgesteld schema zullen een aantal deelnemers het probleem speciaal vooraf bestudeerd hebben.

Inlichtingen kunnen ingewonnen worden bij mr. François Martin, Secrétaire Général et Directeur des Travaux de l'Union internationale des Avocats, 47 avenue Georges Mandel, à 75016 Paris (tel. 727.03.81).